

YDINASEETON POHJOLA JA SEN VAIKUTUS EUROOPAN TURVALLISUUSPOLIITTISEEN TILANTEESEEN

Majuri T J u n t u n e n

Tutkittavan aihepiirin rajaamiseksi on tehty seuraavat oletukset:

- 1) Suomi, Ruotsi, Norja ja Tanska muodostavat Pohjolan ydinaseetoman vyöhykkeen alueellisen perustan,¹
- 2) Neuvostoliitto ja Yhdysvallat ovat vyöhykkeen perustamisen ja toimivuuden kannalta keskeiset valtiot,
- 3) Keski-Euroopan turvallisuuspoliittinen tilanne saattaa vaikuttaa vyöhykkeen muodostamiseen,
- 4) Edellisten oletusten perusteella muodostettava malli on Pohjolan suhteen tasapainossa (Mallia kutsutaan Tasapainomalliksi),
- 5) Pohjolan ydinaseeton vyöhyke voidaan toteuttaa vain siten, että siihen liittyvien valtioiden turvallisuuspoliittinen asema ei huonone eikä Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen välinen voimatasapaino muutu (Tasapainoehdo).

Työssä käytetään rinnan käsitteitä "Ydinaseeton Pohjola" ja "Pohjolan ydinaseeton vyöhyke" (PYV). Edellisellä tarkoitetaan tarkemmin määrittelemätöntä poliittista ideaa ja jälkimmäisellä täsmällisesti määritellyksi oletettua turvallisuuspoliittista järjestelmää.

---

1) Tämä oletamus ei estä määrittelemästä aluetta muutoinkin tutkimustuloksen niin edellyttäessä.

1. ALUEELLINEN YDINASEETTOMUUS

1.1. Alueellisen ydinaseettomuuden historiallinen tausta

Varhaisin nimenomaan ydinaseisiin kohdistunut alueellinen rajoitusesitys on Neuvostoliiton vuonna 1956 tekemä ehdotus Euroopan ydinaseettomasta vyöhykkeestä.¹ Tämän jälkeen on tehty lukuisia aloitteita ydinaseettomien vyöhykkeiden perustamiseksi Keski-Eurooppaan, Balkanille, Adrianmerelle, Väli-merelle, Afrikkaan, Lähi-Itään, Etelä-Aasiaan, Latinalaiseen Amerikkaan ja Pohjois-Eurooppaan. Varsovan liittoon kuuluvat maat ovat tehneet useimmat Keski-Eurooppaa koskevat ehdotukset. Suomi, Ruotsi ja Neuvostoliitto ovat tehneet aloitteita Pohjolan ydinaseettomuudesta.

Latinalainen Amerikka on toistaiseksi ainut asuttu alue, joka on voitu muodostaa ydinaseettomaksi vyöhykkeeksi. Myös Etelämanner, merenpohja ja ulkoavaruus on sovittu ydinaseettomiksi alueiksi.

Ydinaseettomat vyöhykkeet tulivat koko maailman huomion kohteeksi vuonna 1975, jolloin YK suoritti Suomen aloitteesta laajan tutkimuksen ydinaseettomista vyöhykkeistä (kokonaistutkimus). Kahdenkymmenen vuoden erityisasiantuntijat tarkastelivat tässä tutkimuksessa ydinaseettomien vyöhykkeiden käsitettä ja vyöhykkeisiin liittyviä peruskysymyksiä. Pohjoismaista Suomi ja Ruotsi olivat edustettuina asiantuntijatyöryhmässä.² Tutkimuksessa on esitetty neljätoista periaatetta, jotka tulisi ottaa huomioon ydinaseettomia vyöhykkeitä perustettaessa. Asiantuntijat olivat kuitenkin yksimielisiä vain seitsemästä periaatteesta (Liite 1).

YK:n XXX yleiskokous hyväksyi vuonna 1975 ydinaseeton vyöhyke-käsitteen määritelmän sekä esitti tärkeimmät ydinasevalloille asetettavat velvoitteet. Yhdysvallat ja Tanska vastustivat tätä päätöslauselmaa. Neuvostoliitto, Ruotsi ja Norja jäivät pois ratkaisevasta äänestyksestä.³ Tämän vuoksi päätöslauselmalle ei voida antaa suurta merkitystä.

---

1) The United Nations, s 257.

2) Kokonaistutkimus, s 9 ja 81.

3) Resolution 3472 XXX/Bulletin of Peace Proposals, n:o 2/1976, s 141—142.

1.2. Alueellisen ydinaseettomuuden periaate

1.2.1. Ydinaseettoman vyöhykkeen perustamiselle asetettavat tavoitteet

Kansallisen turvallisuuden edistämistä pidetään ydinaseettoman vyöhykkeen tärkeimpänä päämääränä. Lähtökohtana on kunkin valtion oma näkemys turvallisuuspoliittisesta asemastaan ja sen parantamismahdollisuuksista.¹ Tämä asettaa jatkotutkimukselle kysymyksen: Miten Pohjolan valtiot ovat arvioineet oman turvallisuuspoliittisen asemansa ja mitä edellytyksiä ne asettavat PYV:n muodostamiselle?

Pyrkimys säästää vyöhykevaltiot ydinasehyökkäyksen uhalta tai joutumiselta ydinasein käytävään sotaan, on keskeisin tavoite edistettäessä kansallista turvallisuutta. Periaatteeseen sisältyy kaksi vaatimusta: Ensiksi vyöhykkeeksi sovitavan alueen on oltava ja sen on pysyttävä täysin ydinaseettomana, ja toiseksi vyöhykevaltiota ei saa uhata ydinaseiden käytöllä eikä sitä vastaan saa käyttää ydinaseita. Pohjolan alueella ei tunnetusti ole ydinaseita, mutta voimassa olevat turvallisuusjärjestelyt mahdollistavat ydinaseiden tuonnin alueelle tietyissä tilanteissa. Tästä seuraa tutkimukselle toinen kysymys: Missä tilanteissa Pohjolaan voidaan tuoda ydinaseita?

1.2.2 Ydinaseettoman vyöhykkeen sisältö (Keskeiset ongelmat)

Vyöhykkeeseen sisällytettävä alue on ensimmäinen tarkasteltava ongelma (O₁).² Ydinaseettomalla vyöhykkeellä tulee olla yksiselitteiset ja tunnustetut rajat, jotka määrätään kansainvälisen oikeuden mukaisesti.³ Alue-käsitteen katsotaan sisältävän myös aluevedet, ilmatilan ja minkä tahansa muun tilan, jossa valtio käyttää lainsäädäntönsä mukaista toimivaltaa.⁴

Vyöhykkeen ulottuminen aavalle merelle on ollut kiistanalainen kysymys. Sekä Latinalaisen Amerikan että Etelämantereen vyöhykkeet ulottuvat aavalle merelle. Etelämantereen sopimuksessa kuitenkin todetaan, että valtioiden oikeuksia aavalla merellä ei haluta rajoittaa.

Vyöhykevaltioille asetettavat velvollisuudet ovat toinen tutkittava ongelma-

1) Kokonaistutkimus, s 43.

2) Tutkittavaksi valituista ongelmista käytetään lyhenteitä O — O .

3) Kokonaistutkimus, s 50.

4) The United Nations, s 461.

ryhmä (O₂). Vyöhykevaltion on taattava, että sen alue on ja pysyy täysin ydinaseettomana. Niinpä se ei saa kehittää, kokeilla, valmistaa eikä hankkia muuten ydinasetta. Se ei myöskään voi sallia minkään muunkaan valtion varastoida, sijoittaa tai ottaa näitä aseita käyttöön alueellaan.¹ Ydinräjäytyksen suorittaminen rauhanomaisessa tarkoituksessa on kiistanalainen kysymys. Tlatelolcon sopimuksen keskeisenä puutteena pidetään juuri rauhanomaisen ydinräjäytyksen sallimista. Tällainen räjähdä ei teknisesti eroa sotilaalliseen käyttöön tarkoitettuun ydinräjähteestä ja tämän katsotaan mahdollistavan myös ydinaseen valmistamisen.²

Ydinasevallalle asetettavat velvollisuudet on valittu kolmanneksi tarkasteltavaksi ongelmaryhmäksi (O₃). Vain nämä valtiot voivat taata vyöhykkeelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen. Sitoumus pidäytyä ydinaseiden käytöstä tai niillä edes uhkaamasta on ilmeisesti tärkein velvoite. Tätäkään periaatetta ei ole hyväksytty yksimielisesti.³

Valvonta ja siihen sisällytettävä todentaminen on neljäs tarkasteltava ongelma (O₄). Valvontajärjestelmän tehokkuus on vyöhykkeen elinkelpoisuuden edellytys. Valvonnan tehtävänä on toisaalta varmistaa, etteivät vyöhykevaltiot kehitä tai valmista ydinaseita ja toisaalta todeta, ettei vyöhykkeelle tuoda ulkopuolisia ydinaseita.⁴ Valvonnan suoritusorganisaatio, valvontatapa ja valvonnan ulottuvuus ovat keskeisimpiä ratkaistavia erilliskysymyksiä.

Toteutetut ydinaseettomat vyöhykkeet mahdollistavat valvonnan ulottamisen kaikkiin alueella oleviin kohteisiin. Tlatelolcon sopimuksessa on luotu erityinen valvontaorganisaatio toisten sopimusten jättäessä valvonnan sopimusosapuolten varaan. Kaikki sopimukset mahdollistavat epäillyn kohteen tarkastamisen tietyin edellytyksin.

Turvallisuusliittojen suhde ydinaseettomaan vyöhykkeeseen on valittu viidenneksi tarkasteltavaksi ongelmaksi (O₅). Lähtökohdaksi asetetaan, että turvallisuusliittoon kuuluva maa voi olla samanaikaisesti ydinaseettoman vyöhykkeen jäsen. Asiantuntijat ovat esittäneet tästä kysymyksestä erilaisia näkemyksiä. Turvallisuusliiton jäsenelle ei katsota voitavan sallia mitään poikkeuksia vyöhykevaltioille kuuluvista velvoitteista. Toisaalta pelätään, että tämä vaarantaisi kansainvälistä turvallisuutta vahingoittamalla voimassa olevia turvallisuusjärjestelyjä. Turvallisuusliittosopimukseen mahdollisesti sisältyvä ydinasevaltion avunantovelvoite on ilmeisesti vaikein tässä yhteydessä ratkaistava kysymys.⁵

1) Kokonaistutkimus, s 60.

2) Kokonaistutkimus, s 20.

3) Kokonaistutkimus, s 58—60.

4) Kokonaistutkimus, s 64.

5) Kokonaistutkimus, s 48—49

Turvallisuusvyöhykkeet, joita voitaisiin perustaa ydinaseettoman vyöhykkeen ympärille, ovat kuudes tarkasteltava ongelma (O_6). Turvallisuusalueen muodostamisen tarkoituksena on poistaa vyöhykkeen lähialueilta ne ydinaseet, joita voidaan käyttää vain vyöhykettä vastaan. Vaatimus koskee lähinnä taktiseen ja operatiiviseen käyttöön tarkoitettuja ydinaseita. Strategiset ydinaseet voisivat jäädä turvallisuusvyöhykkeelle. Kysymykseen liittyy vakavia poliittisia ja turvallisuuspoliittisia ongelmia.¹

Ydinaseiden kauttakulku vyöhykealueella on valittu viimeiseksi tarkasteltavaksi ongelmaksi (O_7). Kauttakulun käsitteellä tarkoitetaan sitä, että vyöhykkeen ulkopuolinen valtio kuljettaa ydinaseita vyöhykkeellä. Kauttakulku voi tapahtua maitse, vesitse tai ilmoitse. Kauttakulkuun sisällytetään myös ydinasein varustetun aluksen tulo vyöhykkeellä sijaitsevaan satamaan. Asiantuntijoiden käsitykset kauttakulusta ovat vastakkaisia. Sen kieltämistä on pidetty toisaalta välttämättömänä ja toisaalta on vaadittu, että vyöhykesopimus ei saa vaikuttaa tähän oikeuteen.²

Tlatelolcon sopimus ei nimenomaisesti kiellä ydinaseiden kauttakulkua. Tämän johdosta sopimusta on tulkittu kahdella tavalla. Eräät maat katsovat, että sopimus estää kauttakulun, kun taas Neuvostoliitto ja Yhdysvallat tulkitsevat sopimuksen sallivan sen.³

1.2.3. Ydinaseettoman vyöhykkeen perustamisessa noudatettavat menettelytavat ja sopimuksen muoto

Vyöhykkeen sisältä tuleva aloite on vyöhykkeen perustamisen lähtökohta. Lisäksi edellytetään, että ne valtiot, joilta vaaditaan sitoumuksia vyöhykettä kohtaan, saavat osallistua käytäviin neuvotteluihin. Tämä periaate on sitä tärkeämpi, mitä enemmän näillä valtioilla on valvottavanaan turvallisuusetuja vyöhykkeellä tai sen lähialueilla. Erityisesti ydinasevaltioiden olisi oltava mukana mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.⁴

Muodollisen sopimuksen edellytetään sisältävän ainakin osapuolille määritettävät velvoitteet, valvontajärjestelmän niiden noudattamisen takaamiseksi ja ulkopuolisilta valtioilta vaadittavat velvoitteet.⁵

1) Kokonaistutkimus, s 55, 60—61.

2) Kokonaistutkimus, s 55, 57—58.

3) Kokonaistutkimus, s 18, 21—22. Meksiko on esittänyt, että kauttakulkukiellon puuttuminen ei merkitse sen sallimista ja lisäksi katsoo, että kauttakulkukiello sisältyy asiallisesti toiseen lisäpöytäkirjaan.

4) Kokonaistutkimus, s 51.

5) Kokonaistutkimus, s 51.

YK:n pääsihteeri esitti XXI yleiskokousta avatessaan, että tuolloin valmistumisvaiheessa ollut Latinalaisen Amerikan sopimus voisi muodostua malliksi muiden alueiden luomiselle ydinaseettomiksi.¹ Sopimuksen muotoa vastaan ei ole esitettykään vakavia huomautuksia. Näin ollen sopimus, jonka allekirjoittajina ovat vyöhykevallat ja johon ydinasevallat liittyvät, erillisellä lisäpöytäkirjalla, tarjonnee käyttökelpoisen ratkaisun myös PYV:tä ajatellen.

1.3. Johtopäätökset

Alueellinen ydinaseettomuus ilmestyi politiikan sanastoon 1950-luvulla maailman jouduttua sen tosiasian eteen, että ydinaseita saatettaisiin sijoittamille alueelle tahansa. Latinalaisen Amerikan ydinaseeton vyöhyke sopii monessa suhteessa myös Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen malliksi. Tlattelolon sopimuksessa ei kuitenkaan ole otettu riittävästi huomioon poliittisia tosiasioita, koska Yhdysvallat on joutunut tekemään sopimusta heikentäviä varauksia ja Neuvostoliitto on jäänyt sopimuksen ulkopuolelle.

YK:n suorittama kokonaistutkimus ja toteutettujen ydinaseettomien vyöhykkeiden ja alueiden muodostamisperiaatteet antavat PYV:n muodostamiselle seuraavat perusteet:

- Vyöhykevaltioiden turvallisuuden edistämisen tulee olla vyöhykkeen ensimmäisenä päämääränä,
- Vyöhykealue on määriteltävä kansainvälisen oikeuden periaatteita noudattaen (O₇),
- Vyöhykevaltiot eivät saa kehittää, kokeilla, valmistaa eivätkä hankkia ydinaseita. Ne eivät voi myöskään sallia niiden varastointia, sijoitusta tai käyttöönottoa alueellaan (O₂).
- Sopimukseen on sisällytettävä tehokas valvontajärjestelmä (O₄).

Ne kysymykset, joihin tavalla tai toisella liittyy suurvaltojen etuja, ovat jääneet avoimiksi. Näitä kysymyksiä ovat: Miten Norjan ja Tanskan NATO-jäsenyys sopeutetaan PYV-järjestelyihin (O₅), Mitä velvoituksia tulisi asettaa ydinasevaltioille (O₃), Voidaanko PYV:n ympärille luoda turvallisuusvyöhyke (O₆) sekä, Voidaanko PYV:llä sallia ydinasein varustettujen alusten kauttakulku (O₇).

Ydinaseettoman vyöhykkeen perustamiselle ei ole löydettävissä täsmällisiä sääntöjä. Asetetut ongelmat voidaan ratkaista vain Pohjolassa vallitsevan poliittisen ja sotilaallisen tilanteen asettamin ehdoin.

---

1) The United Nations, s 339.

2. POHJOLAN YDINASEETTOMAN VYÖHYKKEEN MUODOSTAMISEN POLIITTISET PERUSTEET

Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen poliittisia perusteita tarkastellaan tutkimalla Suomen, Ruotsin, Norjan, Tanskan, Neuvostoliiton sekä Yhdysvaltojen kannanottoja. Lausuntojen ymmärtämiseksi on tunnettava niiden turvallisuuspoliittinen tausta. Tämä on esitetty liitteessä 2, josta ilmenee Euroopan turvallisuuspoliittisen tilanteen pääpiirteet (sotilasliittojen voimavarat, keskeiset valtiosuhteet ja keskeiset muutostekijät) sekä Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan käsitykset omasta turvallisuuspoliittisesta asemastaan.

2.1. Suomen suhtautuminen ydinaseettomaan Pohjolaan

Suomen tasavallan presidentti U K Kekkonen ehdotti 28. 5. 1963 Paasikivi-seurassa pitämässään puheessa Pohjolan julistamista ydinaseettomaksi vyöhykkeeksi (Kekkonen ehdotus). Presidentti totesi Pohjolan jo tosiasiallisesti olevan ydinaseeton vyöhyke. Tämän tilan vahvistaminen keskinäisin sitoumuksin Uudenin suunnitelman¹ edellyttämällä tavalla ei heikentäisi pohjoismaiden turvallisuutta eikä voisi järkyttää vallitsevia voimasuhteita. Puheen lopusta käyvät ilmi esitetyn idean tavoitteet:

- Vakiinnuttaa Pohjolan valtioiden asema,
- Siirtää pohjoismaat pois ydinasestrategian kehityksen aiheuttamien spekulatioiden piiristä, ja
- Varmistaa alueen pysyminen kansainvälisen jännityksen ulkopuolella.

Suomi on pitänyt Kekkonen ehdotuksen jo yli 14 vuotta esillä kansainvälisessä politiikassa. Ehdotus on toistunut presidentin myöhemmissä puheissa, Suomen YK:ssa sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen ensimmäisessä ja toisessa vaiheessa käyttämissä puheenvuoroissa ja useiden valtiovierailujen yhteydessä. Ehdotusta pidetään edelleen ajankohtaisena² ja kansainväliselle liennytykselle edullisena.³ Sille pyritään hankkimaan kannatusta ennenkaikkea Ruotsilta, Norjalta ja Tanskalta, mutta myös muilta valtioilta.⁴ Suomi yritti saada ydinasetonta Pohjolaa koskevan maininnan Euroopan turvalli-

1) Uudenin suunnitelma luvussa 2.2.

2) Suomalais-neuvostoliittolainen tiedonanto 26. 3. 1977.

3) Kekkonen U K, Dagens Nyheter 18. 10. 1975 mukaan.

4) Kekkonen U K, Suomen TV:n haastattelu 6. 4. 1975.

suus- ja yhteistyökokouksen päätösasiakirjaan.¹ Pyrkimys ei saavuttanut kuitenkaan riittävää tukea.

Suomi ei ole julkisuudessa esittänyt näkemystään ydinaseeton Pohjola -esityksen sisällöstä. Kekkonen ehdotusta on kuitenkin 1970-luvulla jonkin verran tarkistettu. Suomen hallituksen mielestä Pohjolan ydinaseettomuutta on tarkasteltava laajan kokonaisuuden osana.² Toteuttamisen tulisi liittyä lähinnä Keski-Eurooppaa koskeviin asejärjestelyihin.³

Kokonaistutkimukseen esittämässään kannanotossa Suomi edellyttää mm, että

- Oikeuksien ja velvollisuuksien tasapaino vyöhykevaltioiden ja vyöhykkeen ulkopuolisten valtioiden välillä määritellään neuvottelemalla kussakin tapauksessa erikseen,
- Ydinasevaltioiden tulee kunnioittaa ydinaseettoman vyöhykkeen statusta ja niiltä tulisi hankkia takeet siitä, etteivät ne käytä eivätkä uhkaa käyttää ydinaseita vyöhykkeen jäsenvaltioita vastaan (= negatiivinen takuu),
- Jäsenyys turvallisuusliitossa ei saa estää valtioita kuulumasta ydinaseettomaan vyöhykkeeseen,
- Merenkulun vapautta aavalla merellä tulisi kunnioittaa,
- Todentamis- ja valvontatoimet pitäisi ulottaa kaikkeen vyöhykevaltioiden ydinvoiman käyttöön liittyvään toimintaan,
- Lisäturvallisuusalueiden toteuttamismahdollisuuksia tulisi edelleen tutkia,
- Humanitäärisiä tarkoituksia palvelevien tilapäisten ydinaseettomien vyöhykkeiden perustamismahdollisuuksia tulisi edelleen tutkia.

2.2. Ruotsin suhtautuminen ydinaseettomaan Pohjolaan

Ruotsi esitti vuonna 1961 YK:ssa, että ydinaseettomat maat muodostaisivat ydinaseettomien klubin. Tästä ehdotuksesta kehittyi aiemmin mainittu Undenin suunnitelma. Ruotsin pyrkimyksenä oli estää ydinaseiden leviäminen ja saada suurvallat lopettamaan ydinasekokeensa. Undenin suunnitelma sisälsi negatiivisen takuun ja vaatimuksen ydinaseettoman vyöhykkeen toteuttamisesta järkyttämättä sotilaallista tasapainoa.

1) Sorsa K, Kaupalehti 7. 5. 1975 ja Suomenmaa 8. 5. 1975 mukaan.

2) Kekkonen U K, HS 6. 3. 1977 mukaan.

3) Korhonen K, Intian ja Israelin pommit pelottavat, Suomen Kuvalehti n:o 5/1975, s 18—20.

Ruotsi torjui Kekkosen ehdotuksen todeten, että vallitsevassa tilanteessa ei ollut edellytyksiä Pohjolan ydinaseettomuudelle.¹ Eräissä puheenvuoroissa on vaadittu Kuolan alueen sisällyttämistä vyöhykkeeseen.²

Ruotsin hallituksen kannassa näyttää tapahtuneen ainakin muodollinen muutos. Ulkoministeri Söder on vuonna 1976 ilmoittanut hallituksensa suhtautuvan Kekkosen esitykseen myönteisesti edellyttäen, että kaikki pohjoismaat ovat siinä mukana ja pohjoismaihin rajoittuville alueille saadaan ydinaseettomat alueet.³ Ruotsi on aiemmin yksilöinyt pohjoismaihin rajoittuvat alueet ”vyöhykkeestä itään ja etelään oleviksi maa-alueiksi ja länteen sekä pohjoiseen oleviksi merialueiksi”.⁴

Kokonaistutkimukseen liittyvässä kannanotossa korostetaan ydinasevallan varauksettoman negatiivisen takuun merkitystä ja edellytetään poistettavaksi vyöhykkeen läheisyydestä sellaiset ydinaseet, jotka on suunnattu tai voidaan suunnata vyöhykkeelle.

Valvonnan edellytetään koskevan kaikkia sopimuksen määrittämiä muitakin velvoitteita.⁵ Tämä saattaa sisältää vaatimuksen valvonnan ulottamisesta koskemaan myös takajaajaltioita.

Ruotsi suhtautuu hyvin epäillen mahdollisiin suurvaltojen positiivisiin takuisiin. Se on nimenomaisesti edellyttänyt, että taattava valtio saa päättää avusta ja sen ehdoista.⁶ Tällä epäilemättä halutaan estää avunanto ”vilpillisessä” tarkoituksessa.

2.3. N A T O - m a i d e n s u h t a u t u m i n e n y d i n a s e e t t o m a a n P o h j o l a a n

Ydinaseettoman Pohjolan kannalta keskeisiä NATO-maita ovat Norja, Tanska ja Yhdysvallat. Islanti kuuluu poliittisesti Pohjolaan, mutta sitä ei ole yleensä käsitelty keskusteltaessa ydinaseettomasta Pohjolasta.⁷ Koska islantilaiset eivät tiettävästi ole ilmoittaneet kantaansa ja koska toisaalta tunnetaan

1) Korhonen K 1966, s 67—68

2) Mm kansanedustaja S Ericsson Euroopan parlamenttien välisen liiton kokouksessa US 2. 2. 1975 mukaan.

3) Ulkoministeri Söder HS 25. 11. 1976 mukaan. Jo edellisen hallituksen ulkoministeri oli ilmoittanut 19. 11. 1974 Ruotsin olevan valmis keskustelemaan asiasta, Turvallisuuspolitiikka n:o 1/1975, s 17 mukaan.

4) Thunborg A, s 58—59.

5) UM muistio, s 1—2.

6) Myrdal A, s 231.

7) Mm Myrdal A, s 249 sisältää kuitenkin viittauksen Islantiin tässä yhteydessä.

saarivaltion merkitys NATOLle ja erityisesti Yhdysvalloille,¹ jätetään Islannin asenteiden tarkastelu tutkimustyön ulkopuolelle. Maan näkemysten oletetaan noudattelevan pääpiirtein sen liittolaisten kannanottoja.

NATOn aseidenriisunta- ja aseidenvalvontaosaston puheenjohtaja on asettanut ydinaseettomalle vyöhykkeelle neljä ehtoa:

- Aloitteen on tultava vyöhykevaltioilta,
- Kaikkien alueella sijaitsevien tärkeiden valtioiden on hyväksyttävä aloite,
- Vyöhykejärjestelyjen on taattava kaikkien osanottajien turvallisuus-edut ja -järjestelyt perustuen etujen ja haittojen tasan jakamiseen,
- Järjestelyihin tulee liittyä riittävä valvonta.

Hän ei näe mahdolliseksi sitä, että Keski-Euroopassa tai sen lähialueilla (mm Skandinaviassa) sijaitseva valtio liittyisi ydinaseettomaan vyöhykkeeseen ja näin luopuisi siitä aseesta, johon sen turvallisuus perustuu.²

2.3.1. Norjan asenne

Norja on suhtautunut alun alkaen kielteisesti ydinaseettomaan Pohjolaan. Ajatuksen ollessa ensimmäisen kerran virallisesti käsiteltävänä vuonna 1958 todettiin, että ehdotus on mahdollon toteutettavaksi, ellei siihen sisällytetä myös Kuolan aluetta.³ Kekkosen ehdotus todettiin vuonna 1964 tarpeettomaksi, ellei vyöhykkeeseen samalla sisällytettäisi Suomen ja Norjan itärajiin rajoittuvia Neuvostoliiton osia.⁴

Norja on pyrkinyt välttämään keskustelua ja pitämään tiukasti kiinni alkuperäisestä kannastaan.⁵ Norjahan on saanut Neuvostoliiton hyväksymisen omaksumallean tukikohta- ja ydinasepolitiikalle.⁶ Tämän vuoksi maa ei halua synnyttää epävarmuutta uusilla kannanotoilla. Lehdistössä ja kirjallisuudessa asiaa on käsitelty sitäkin useammin. Näyttää siltä, että asian esille tulo saa lehdistön, paitsi torjumaan esityksen, myös vakuuttamaan tukikohta- ja ydinasepolitiikan pysyvyyttä. Norjan ydinaseoptio nähdään niin keskeisenä osana

1) Ruehl L, s 1 ja Einarsson H, s 68—71.

2) Pabsch W, s 11.

3) Pääministeri Gerhardsenin vastauskirje Bulganinin esitykseen, Holst J J 1967 II, s 116—118.

4) Pääministeri Gerhardsen 20. 1. 1964, Korhonen K 1966, s. 68.

5) Esim Pohjoismaiden neuvoston kokouksessa 18. 2. 1975 norjalaiset torjuivat keskustelun toteamalla tukikohta- ja ydinasepolitiikan olevan pysyvää HS 19. 2. 1975 mukaan, samoin pääministeri Nordli 20. 3. 1977 HS 21. 3. 1977 mukaan.

6) Norsk-sovietisk kommunike 26. 3. 1974.

Pohjolan tasapainojärjestelmää, että siitä luopumiseen ei katsota olevan mahdollisuuksia. Norjalaiset lähtevät siitä, että ydinaseettoman vyöhykkeen muodostaminen Pohjolaan heikentäisi Norjan NATO-suhdetta. Tähän ei haluta suostua. Syynä ovat toisen maailmansodan aikaiset kokemukset puolueettomuudesta¹ ja pelko Norjan jäämisestä Neuvostoliiton puolustusalueen sisäpuolelle.²

Kokonaistutkimukseen liittyvässä kannanotossa todetaan, että vyöhykkeiden päämerkitys olisi ydinsulkusopimuksen täydentäminen. Vyöhykejärjestelyillä ei saisi puuttua oleviin turvallisuusjärjestelyihin eikä sotilaalliseen tasapainoon, ja valvonnan tulisi olla tehokasta. Vyöhykkeitä koskevat ehdotukset olisi kytkettävä laajempiin turvallisuutta ja aseistuksen valvontaa koskeviin ponnisteluihin. Tärkeänä edellytyksenä pidetään, että kysymykseen tulevat suurvallat "suostuvat lupaukseen harjoittaa pidättyvyyttä omassa sotilaspolitiikassaan ja sotilaallisissa toiminnoissa alueilla, jotka sijaitsevat ehdotetun ydinaseettoman vyöhykkeen vieressä".³

2.3.2. Tanskan asenne

Myös Tanska on torjunut ajatuksen ydinaseettomasta Pohjolasta⁴ Tanskan turvallisuuspoliittista asemaa tutkinut ns Seidenfadenin komitea toteaa Kekkonen ehdotusta tutkiessaan, että tilannetta muuttavat sopimukset eivät ole tarpeellisia eivätkä toivottavia. Jotta sellaisilla sopimuksilla olisi merkitystä, täytyisi pohjoismaiden pidättä ydinaseiden vastaanotosta kaikissa oloissa. Tanska ei voi sitoutua tähän tuntematta tulevaisuuden järjestelyjä. Edelleen todetaan, että Pohjolaa voidaan ajatella ydinaseettomana vain osana yleiseurooppalaisia järjestelyjä.⁵

Tanska on pitänyt itsepintaisesti kiinni omaksumastaan näkemyksestä, joka vaikuttaa jopa tiukemmalta kuin Norjan asenne.⁶ Tanska katsoo NATO-jäsenyyden ainoaksi mahdolliseksi turvallisuuspoliittiseksi ratkaisuksi. Se taakaa suuremman ulkopoliittisen toimintavapauden kuin liittoutumattomuuspolitiikka. Neuvostoliiton ja Länsi-Saksan poliittinen painostus, samoin kuin

1) Holst J J 1973, s 77.

2) Innstilling fra forvarskomiteén n 153 (1972—1973), Norsk Utenrikspolitisk årbok, s 193 mukaan.

3) UM muistio, s 2.

4) Ulkoministeri Haekkerup sanoi 29. 5. 1963 Tanskan haluavan jäädä oman päätöksensä varaan, Korhonen K 1966, s 68 mukaan.

5) Problemer omkring, s 252.

6) Esim HS 19. 2. 1975 ja 4. 4. 1975.

Neuvostoliiton sotilaallinen painostus ja uhka nähdään liittoutumattomuuden vaaratekijöinä.¹

Kokonaistutkimukseen liittyvässä kannanotossa edellytetään, että ydinaseeton vyöhyke ei riko tasapainon periaatetta, ja että valvonta on riittävää. Vyöhykkeen katsotaan vain tällöin voivan edistää jännityksen lievenemistä.²

2.3.3. Yhdysvaltojen asenne

Useissa yhteyksissä on käynyt ilmi, että Yhdysvallat asettaa ydinaseetottoman vyöhykkeen perustamiselle neljä ehtoa:

- Aloitteen on tultava kyseisen alueen valtioilta,
- Vyöhyke käsittää kaikki ne alueen valtiot, joiden osallistuminen katsotaan tärkeäksi,
- Vyöhykkeen luominen ei häiritse tarpeelliseksi katsottuja turvallisuusjärjestelyjä,
- Huolehditaan riittävän tehokkaasta valvonnasta.³

Yhdysvaltojen omaksuman käsityksen mukaan ydinaseeton vyöhyke voisi sopivissa olosuhteissa täydentää ydinsulkusopimusta sekä edistää alueellista ja kansainvälistä turvallisuutta. Järjestelyt eivät saa rajoittaa merten tai kansainvälisen ilmatilan vapautta, eivätkä viatonta kauttakulkua tai valtioiden oikeutta myöntää kauttakulkuoikeus toiselle valtiolle. Sopimusten tulee olla ensisijaisesti vyöhykevaltioiden keskeisiä. Ydinasevallan toimenpiteitä vyöhykkeen tehokkuuden lisäämiseksi pidetään mahdollisena.⁴

Yhdysvallat ei ole julkisesti ottanut kantaa Pohjolan ydinaseettomuuteen. Asenteen voidaan kuitenkin päätellä olevan kielteinen. Mikäli Yhdysvallat tukee ajatusta ydinaseettomasta Pohjolasta, on vaikea ymmärtää, miksi myönnteistä suhtautumista ei ole tuotu esille. Aloitehan on ollut Yhdysvaltojen läsnäollessa virallisesti esillä YK:ssa vuosina 1972 ja 1974 sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen ensimmäisessä ja toisessa vaiheessa. Kielteisen kannan esittämättä jättäminen on ymmärrettävissä helpommin. Toimintavapautta ei haluta rajoittaa tai ehdotusta ei pidetä edes kielteisen kannanoton ar-

---

1) Problemer omkring, s 328—330 ja 340—342 ja Beretning fra Forsvarskommissionen, s 79, 100—102

2) UM muistio, s 3

3) The United Nations, s 341—343, Symington S, s 16.

4) UM muistio, s 3.

voisena. Julkinen sana ei ole kiinnittänyt aloitteeseen suurtakaan huomiota.¹

Yhdysvallat suhtautuu varauksellisesti ydinaseettomalle valtiolle annettavaan negatiiviseen takuuseen. Maa on tosin hyväksynyt Tlatelolcon sopimuksen toisen lisäpöytäkirjan mukaisen negatiivisen takuun, mutta se on kuitenkin varannut itselleen oikeuden peruuttaa takuunsa, mikäli taattava valtio syyllistyy vihamieliseen tekoon tai aseelliseen hyökkäykseen jonkun ydinasevallan tulla tai sen avustamana.²

2.3.4. NATO-maiden linja on yhtenäinen

Suoritettu tarkastelu osoittaa, että NATO-maiden lähtökohtana on vaatimus sotilaallisen tasapainon säilyttämisestä Pohjolassa. Ne kannattavat nykyistä turvallisuuspoliittista asetelmaa ja hyväksyvät vallitsevan status quon. Ydinaseettomia vyöhykkeitä pidetään lähinnä ydinsulkusopimusta täydentävänä menettelyinä.

Yhdysvaltojen vaatimus merenkulun koskemattomuudesta, Norjan esitys ydinasevalloilta vaadittavasta pidättyvyydestä vyöhykkeen lähialueilla sekä Tanskan viittaus Euroopan ja Pohjolan väliseen turvallisuuspoliittiseen yhteyteen edustavat huomioon otettavia kansallisia korostuksia. NATO:n edustajan kannanotto noudattelee Yhdysvaltojen näkemyksiä.

NATO-maiden ydinaseetonta Pohjolaa käsittelevät kannanotot ovat poikkeuksetta torjuvia. Maat näyttävät tilanteen arvioinnissaan otaksuvan, että vastapuoli ei kuitenkaan tule tekemään myönnytyksiä. Tämän vuoksi katsotaan, että Norjan ja Tanskan ydinaseoptiosta luopuminen muuttaisi vallitsevaa turvallisuuspoliittista tilannetta ja olisi sen tähden mahdotonta.

2.4. Neuvostoliiton suhtautuminen ydinaseettomaan Pohjolaan

Neuvostoliitto on perinteisesti tukenut ydinaseettomien vyöhykkeiden muodostamista erityisesti Keski-Eurooppaan ja niille alueille, joilla ydinase-

---

2) Evi J C Munford, joka on toiminut sotilasiamiehenä Suomessa, lienee ainoa, joka on käsitellyt Pohjolan ydinaseetonta vyöhykettä otsikkokirjoituksessa ("Problems of Nuclear Free Zones — The Nordic Example" *Military Review*, n:o 3/1976 ja lähes saman sisältöisenä, *Ulkopolitiikka* n:o 3/1976). Hän vastustaa esitystä.

3) Sipri Yearbook, s 302.

konfliktin vaara on näyttänyt suurimmalta.¹ Pyrkimyksenä on ollut mm estää ydinaseiden tulo maan rajojen läheisyyteen.

Neuvostoliitto esitti ydinaseettoman Pohjolan muodostamista ensimmäisen kerran vuonna 1958 Norjalle.² Kekkonen ehdotusta on tuettu johdonmukaisesti ja vyöhykkeen tarpeellisuutta on korostettava toistuvasti suomalais-neuvostoliittolaisissa vierailutiedonannoissa. Maa on ilmoittanut olevansa valmis takamaan Pohjois-Euroopan ydinaseettoman vyöhykkeen statuksen yhdessä muiden ydinasevaltojen kanssa.⁴ PYV:tä ei ole yksityiskohtaisesti määritetty; mutta Neuvostoliitto on kuitenkin tehnyt selväksi, että sen kalottialuetta ei tulla missään tapauksessa sisällyttämään vyöhykkeeseen.⁵ Thunborgin suunnitelmaan ei ole tiettävästi otettu kantaa.

Neuvostoliitto pitää ydinaseettomia vyöhykkeitä tärkeinä ydinaseiden leviämisen estämiseksi sekä alueellisen ja kansainvälisen turvallisuuden lujittamiseksi. Vyöhykesopimus ei saa sisältää minkäänlaisia aukkoja. Vyöhykevaltion alueen edellytetään olevan täydellisesti ydinaseeton. Vaatimus sisältää ehdottoman kauttakulkukiellon mukaanlukien ydinasealusten käynti alueen satamissa.

Neuvostoliitto toteaa, että ydinasevaltojen pitäisi antaa negatiivinen takuu. Se haluaa kuitenkin varata itselleen oikeuden takuunsa peruuttamiseen, mikäli vyöhykevaltio suorittaa vihamielisen teon tai on sellaiseen osallisena. Lisäksi se korostaa, että jäsenyys turvallisuusliitossa ei anna oikeutta minkäänlaisiin poikkeuksiin valloitteissa. Vyöhykkeen rajat on määriteltävä siten, että kansainvälisen oikeuden suomia vapauksia ei rajoiteta.⁶

Neuvostoliiton mielenkiinto ydinaseettomiin vyöhykkeisiin ei liene tänä päivänä yhtä suuri kuin se oli 1960-luvulla ja tämän vuosikymmenen alussa.⁷ Aseidenrajoituspyrkimysten painopiste on siirtynyt Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen väliseen strategisen aseistuksen rajoittamiseen ja Keski-Euroopassa olevien asevoimien ja aseistuksen supistamiseen tähtääviin neuvotteluihin.⁸

1) The United Nations, s 327, UN Doc A/4892/XVI.

2) Holst J J 1967 II, s 104—105.

3) Esim International Affairs n:o 8/1963, Mezunarodnaja Zhizn n:o 11/1974, Grinin P, 6. 2. 1976.

4) Levin V, s 45, (Presidentti Podgornyin 15. 10. 1974 puhe).

5) Ulkoministeri Gromyko HS 21. 3. 1964 mukaan.

6) Special Report, s 76—79.

7) Neuvostoliiton kommunistisen puolueen XXIII edustajakokous (v 1966) esitti: ” . . . olisi toteutettava kansojen pyrkimys ydinaseettomien vyöhykkeiden muodostamiseksi” (Brezhnev L I 1966, s 44). Sama ajatus toistuu XXIV edustajakokouksessa v 1971: ” . . . edistettävä ydinaseettomien vyöhykkeiden muodostamista” (Brezhnev L I 1971 s 4). Sen sijaan XXV edustajakokous ei mainitse ydinaseettomia vyöhykkeitä (Brezhnev L I 1976).

8) Brezhnev, L I 1976, s 46—49.

Valmius taata Pohjolan ydinaseeton vyöhyke yhdessä muiden ydinasevaltojen kanssa ei kuitenkaan ole vähentynyt, ja vyöhykkeen luomiselle katsotaan olevan kaikki edellytykset.¹

2.5. Sopimus ydinaseiden leviämisen estämisestä ja sen vaikutus Pohjolan ydinaseettomuuteen

Sopimus ydinaseiden leviämisen estämisestä (ydinsulkusopimus) solmittiin vuonna 1968 Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen yhteisen aloitteen pohjalta.² Kaikki pohjoismaat, Neuvostoliitto ja Yhdysvallat ovat liittyneet sopimukseen.³

Sopimus kieltää ydinaseiden luovuttamisen ydinaseettomille maille. Määräys merkitsee sitä, että Yhdysvallat ei voi luovuttaa näitä aseita Norjalle eikä Tanskalle. Ydinaseettomat maat taas sitoutuvat olemaan vastaanottamatta ydinaseita sekä olemaan niitä valmistamatta. Sopimus ei kuitenkaan periaatteessa estä pohjoismaita viemästä ydinasetutkimustaan jopa niin pitkälle, että ydinräjähteen valmistus ja kokeilu olisi mahdollista.⁴

Ydinaseettomat valtiot ovat hyväksyneet Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) suorittaman turvallisuusvalvonnan. Sen tarkoituksena on estää ydinenergian siirtäminen rauhanomaisesta käytöstä ydinaseisiin. Pohjoismaat ovat IAEA:n jäseniä ja ovat solmineet sen kanssa ydinsulkusopimuksen edellyttämän valvontasopimuksen.

Sopimukseen liittyy kaksiosainen takuujärjestelmä. Neuvostoliiton, Yhdysvaltojen ja Englannin turvallisuusneuvostossa antamat samansisältöiset lausumat muodostavat ensimmäisen osan. Mainitut valtiot hyväksyvät itselleen veloitteen vastustaa turvallisuusneuvoston välityksellä toimien ydinaseettomaan maahan kohdistuvaa ydinhyökkäystä tai sellaisen uhkaa.

Turvallisuusneuvoston päätöslauselma 255 (1968) muodostaa takuujärjestelmän toisen osan. Pysyvinä jäseninä olevat ydinasevaltiot veloitetaan antamaan välitöntä apua ydinasehyökkäyksen tai sen uhkan kohteeksi joutuneelle ydinaseettomalle valtiolle.

Tarkasteltaessa takuujärjestelmää Pohjolan kannalta voidaan todeta jär-

---

1) Vilov A, s 3 ja Kuznetsov V, s 2.

2) The United Nations, s 293—298.

3) Marwah O, s 335—336.

4) Mörttölä K, sopimus ydinaseiden leviämisen estämisestä, s 62.

jestelmän sisältävän mainittujen ydinasevaltojen tietynlaisen positiivisen taakuun kaikille pohjoismaille: Jos joku näistä joutuisi ydinasehyökkäyksen tai sen uhkan kohteeksi, pyrkisivät sitoumuksistaan kiinnipitävät ydinasevallat vastustamaan hyökkäystä ja poistamaan sen uhkan. Ydinsulkusopimukseen sisältyvä takuu on kuitenkin hyvin epämääräinen. Suurvaltojen edustajat ovat useasti vakuuttaneet, että päätöslauselma ei lisää mitään niiden velvoitteisiin ydinaseettomia maita kohtaan.¹

2.6. Johtopäätökset

Esitetyt viralliset kannanotot ovat varsin periaatteellisia. Osapuolet ovat pitäneet tiukasti kiinni valitsemastaan linjasta. Suomen ja Neuvostoliiton tiedetään kannattavan Pohjolan ydinaseettomuutta, Ruotsin olevan valmis keskustelemaan omin ehdoin ja Norjan sekä Tanskan vastustavan sitä. Yhdysvallat vastustanee aloitetta. Esitetyt kannanotot kuvastelevat osapuolten näkemyksiä Euroopan turvallisuuspoliittisesta tilanteesta.

Suomen turvallisuuspoliittisen aseman kannalta suurimmat vaaratekijät liittyvät kahden sotilasliiton rajanaapuruuteen Kalottialueella. Suomen PYV-ehdotukset tähtäävät Norjan ja Tanskan luopumiseen ydinaseoptioistaan. Täten halutaan poistaa eräs kriisien eskaloitumismahdollisuus. Ydinaseeton Pohjola -ajatus on tässä tapauksessa keino, jolla Suomen hallitus pyrkii vaikuttamaan johonkin tulevaisuuden kriisitilanteeseen.

Ajatus näyttää toimivan myös konkreettisemmalla tavalla. Norjalainen lehdistö reagoi voimakkaasti joka kerta aloitteen palatessa julkisuuteen. Valitun tukikohta- ja ydinasepolitiikan pysyvyyttä korostavat kannanotot vahvistanevat entisestään Norjan hallituksen päätöksen pysyvyyttä. Samalla nämä Pohjolan vakiintunutta tilannetta korostavat kannanotot rauhoittanevat myös Neuvostoliittoa. Täten ydinaseeton Pohjola -aloitteet tarjoavat Suomelle keinoon vaikuttaa Norjan hallitukseen ja samalla osoittaa Neuvostoliitolle Pohjolassa vallitsevan vakiintuneen turvallisuuspoliittisen tilanteen.

Ruotsissa näyttää tapahtuneen jonkinlainen asenteiden tarkistus. Presidentti Podgornyin julkistettua Neuvostoliiton takuuvallisuuden 15. 10. 1974, ilmoitti Ruotsi jo 19. 11. 1974 olevansa valmis keskustelemaan asiasta. Maa ei kuitenkaan tyydy vain Pohjolan ydinaseettomuuteen. Thunborgin suunnitelman mukainen vaatimus ei-strategisten ydinaseiden poistamisesta lähialueilta koskettaa monia Euroopan turvallisuuspoliittisen tilanteen osatekijöitä. Neu-

---

1) Apunen O, s 37.

vostoliitto joutuisi poistamaan taktilliseen ja operatiiviseen käyttöön tarkoitettua ydinaseita Kuolassa, Leningradin alueella ja Baltiassa olevilta joukoiltaan. Vaatimus koskee myös ainakin Puolan ja Saksan demokraattisen tasavallan pohjoisosissa olevia joukkoja. NATO joutuisi poistamaan ainakin Saksan liittotasavallan pohjoisosassa olevat ydinaseensa. Norjan ja Barentsin merille ulotettava turvallisuusvyöhyke vaikuttaisi molempien sotilasliittojen laivastoihin.

Tämä Thunborgin suunnitelma epäilemättä vahvistaisi toteutuessaan Ruotsin turvallisuuspoliittista asemaa. Koska PYV-ratkaisu kytketään Keski-Euroopan ja pohjoisten merialueiden ongelmiin, voidaan havaita, että Ruotsi ei pyri PYV:n pikaiseen toteuttamiseen. Ministeri Söderin kannanottoa voidaan näin ollen pitää lähinnä kohteliaana ei-vastauksena Suomen aloitteille. Thunborgin suunnitelma on Ruotsin ulkopolitiikalle vain keino kiinnittää maailman huomiota niihin tekijöihin, jotka Ruotsissa koetaan turvallisuuspoliittista tilannetta vaarantavina.

NATO-maissa katsotaan, että PYV merkitsisi Norjan ja Tanskan luopumista ydinaseoptiosta. Seurauksena olisi NATO-liittosuhteen muutos ja Norjan sekä Tanskan turvallisuuspoliittisen aseman vakava huononeminen. Norjassa pelätään ennenkaikkea Neuvostoliiton poliittisen painostuksen lisääntymistä. Norja sisällyttäisi PYV:seen Kuolan alueen. Tanska puolestaan edellyttää ratkaisun tekemistä osana yleis-eurooppalaisia järjestelyjä.

Neuvostoliitto on valmis takaamaan PYV:n yhdessä muiden ydinasevaltojen kanssa. Takuuilmoitukseen sisällytetty ehto on merkittävä. Yhdysvaltojen on annettava puolestaan takuu ja siten luovuttava ydinasepelotuksesta Pohjoisessa. Vyöhykkeen sisällöstä ei ole keskusteltu, vaikka Neuvostoliitto onkin muuten esittänyt käsityksensä ydinaseettomasta vyöhykkeestä.

Osapuolten PYV:n suhteen esittämät kannanotot eivät anna riittäviä perusteita vyöhykemallin muodostamiselle. Kun otetaan huomioon osapuolten yleensä ydinaseettomista vyöhykkeistä esittämät kannanotot (Liite 3), voidaan tehdä eräitä johtopäätöksiä. Yksiselitteinen vastaus saadaan vain varastointi-, sijoitus- ja käyttöönotto-ongelmaan: vyöhykevaltion on luovuttava ydinaseoptiostaan. Yksimielisiä ollaan myös valvonnan tarpeellisuudesta. Valvonnan laatua koskevista kannanotoista voidaan vain aavistaa, minkälaisia ongelmia menettelytavoista ja valvonnan ulottuvuudesta päättämiseen tulee liittymään.

Toteutetut kansainväliset järjestelyt ovat PYV:n muodostamisen eräänä perustana. Pohjoismaat ovat jo sitoutuneet olemaan valmistamatta tai vastaanottamatta ydinaseita ja alistaneet ydinenergiakäyttönsä Kansainvälisen atomienergiajärjestön valvontaan. Ydinasevallat ovat puolestaan sitoutuneet olemaan luovuttamatta ydinaseita pohjoismaille.

Yhtäältä YK:n peruskirjan velvoite pidättäytyä väkivallan käytöstä ja sillä uhkaamisesta ja toisaalta se, että kumpikaan suurvalloista ei katso voivansa an-

taa varauksetonta sitoumusta¹ pidätyä voiman käytöstä tai sillä uhkaamisesta, on osoitus ongelmien monimutkaisuudesta. Rauhan lujittamiseen tähtäävien pyrkimysten ja valtioiden sodan varalta tekemien järjestelyjen tasapainoinen yhteensovittaminen on PYV:n keskeisin ongelma. Se voidaan ratkaista vain poliittisin perustein.

3. POHJOLAN YDINASEETTOMAN VYÖHYKKEEN MUODOSTAMISEN SOTILAALLISET PERUSTEET

Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen sotilaallista perustaa tarkastellaan tutkimalla Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan ydinaseoptioita sekä Pohjolan lähialueilla² olevia asevoimia. Pyrkimyksenä on selvittää, minkä asteisia nämä optiot ovat, mikä on niiden sotilaallinen merkitys ja miten ne voisivat toteutua. Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen ydinasekapasiteetin ja asevoimien vaikutukset ovat tämän tutkimuksen kannalta kahdenlaisia: Ne muodostavat välieneen voimassa olevien turvallisuussopimusten toteuttamiseksi ja toiseksi niillä on ratkaiseva asema vastapuolen uhkakuvasa.

3.1. Suomen ja Ruotsin ydinaseettomuus

Aiemmin todettiin Suomen ja Ruotsin sitoutuneen olemaan kehittämättä tai muutoin hankkimatta ydinasetta. Kummankin maan ydinaseoptioksi jää teoreettisesti tarkastellen ulkopuolisen vallan ydinaseen salliminen alueellaan sekä Ruotsille oman ydinaseen kehittämisvalmiuden ylläpitäminen ydinsulkusopimuksen irtisanomisen varalta.³

3.1.1. Suomi

Pariisin rauhansopimus kieltää Suomelta atomiaseiden pitämisen, valmistamisen ja kokeilun. Omaksumansa puolueettomuuspolitiikan mukaisesti Suo-

---

1) Neuvostoliiton varaus on voimakkaampi, riittää mikä tahansa aggressio. Yhdysvallat liittää varauksen vain ydinasevallan tuella tai avustamana tapahtuvaan aggressioon.

2) Tarkasteltava alue on valittu pääpiirtein Ruotsin vaatiman turvallisuusvyöhykkeen mukaisesti.

3) Irtisanomisaika on 3 kuukautta.

mi kieltäytyy myös ottamasta niitä vastaan.¹ Sopimuksella ystävydestä, yhteistoiminnasta ja keskinäisestä avunannosta on Suomi sitoutunut taistelemaan Saksan tai sen kanssa liitossa olevan valtion hyökkäyksen torjumiseksi kaikkiin käytettävissä oleviin voimin tarpeen vaatiessa Neuvostoliiton avustamana tai yhdessä sen kanssa.² Neuvostoliitto sitoutuu puolestaan antamaan Suomelle tarpeen vaatimaa apua.

Teoreettisesti on mahdollista, että tähän apuun sisältyisi myös ydinaseiden käyttö Suomen puolustuksen tukemiseksi. Suomella on tilaisuus määrittää kantansa avun laatuun nähden YYA-sopimuksen neuvotteluelvoitteen mukaisesti. Suomen aktiivisuudesta ydinaseettoman vyöhykkeen luomiseksi voitaneen päätellä, että ydinaseita tuskin pidetään toivottavana tässäkin muodossa.

3.1.2. Ruotsi

Ruotsi aloitti oman ydinaseohjelmansa vuonna 1945. Korkein sotilasjohto kannatti taktisen ydinaseen hankkimista.³ Asia ratkaistiin käytännössä vuonna 1965, jolloin päädyttiin siviilireaktoriohjelmaan. Tämä merkitsi samalla ydinpommiohjelman kariutumista.⁴

Ruotsilla on teknilliset ja taloudelliset mahdollisuudet ydinaseen valmistamiseen. Tarvittavan rikastus- ja jälleenkäsittelylaitoksen rakentaminen vaatii kuitenkin useita vuosia, joten ydinpommi olisi käytettävissä vasta monia vuosia päätöksen jälkeen.

Ruotsi pitää Varsovan liittoa selvästi ylivoimaisena Pohjois-Euroopassa. Keski-Euroopassakin liitolla on Ruotsin käsityksen mukaan kaksi kertaa enemmän yhtymiä kuin NATOlla. Lisäksi sen mahdollisuudet joukkojen lisäämiseen ovat huomattavasti paremmat kuin vastapuolella.⁵ Näin ollen Ruotsin uhkakuva ei ole symmetrinen.⁶ Tämä selittää osaltaan Thunborgin suunnitelman sotilaallisia perusteita. Ruotsi haluaa säilyttää Norjan ja Tanskan ydinaseotiot tasapainottamassa vallitsevaa voimien epäsuhdetta.

---

1) Kekkonen U K, puhe 28. 5. 1963.

2) SopS 17/1948.

3) ÖB 65, s 67.

4) Miettinen J K, 1975 II, s 23.

5) SOU 1976: 5, s 177.

6) Prawitz J, s 17.

3.2. N A T O n y d i n a s e

Pohjois-Atlantin liiton sopimusvaltiot pitävät aseellista hyökkäystä yhtä tai useampaa jäsenmaata vastaan hyökkäyksenä kaikkia vastaan. Tällöin kaikki jäsenet avustavat hyökkäyksen kohteeksi joutunutta.¹

NATOn käsityksen mukaan Euroopan turvallisuus riippuu olennaisesti Yhdysvaltojen ydinasepelotuksesta.² Puolustusjärjestelyt rakentuvat "joustavan vastatoiminnan" periaatteelle.³ Tämän mukaisesti puolustus jaetaan kolmeen tasoon. Ensimmäisen tason tarkoituksena on pakottaa mahdollinen hyökkääjä joko vetäytymään tai varautumaan sodan laajentumiseen. Toisen tason olennaisin piirre on taktisten ydinaseiden käyttöönotto. Viimeisenä tasona on laaja-alainen vastahyökkäys ydinasein.⁴

Norjan ja Tanskan kansallisen puolustuksen tehtäväksi voidaan katsoa ensimmäisen tason tehtävistä huolehtiminen. NATO vastaa toisesta tasosta käyttäen jo rauhan aikana johdossaan olevia joukkoja. Viimeisenä keinona turvautaan jäsenvaltioiden kaikkiin voimavaroihin, mukaan lukien Yhdysvaltojen ydinasekapasiteetti.

3.2.1. Norjan ydinaseoptio ja sen merkitys

Norja luopui oman ydinaseen kehittämisestä jo ennen NATOon liittymistään.⁵ Kysymys Yhdysvaltojen ydinaseiden sijoittamisesta liittolaismaihin 1950-luvun jälkipuoliskolla sai Norjan asettamaan NATO-liittosuhteelleen eräitä rajoituksia. Tällöin muotoutui Norjan tukikohta- ja ydinasepolitiikka. Ratkaisuun vaikuttivat osaksi sisäpoliittiset syyt. Ennen kaikkea päätös ottaa kuitenkin huomioon Neuvostoliiton turvallisuusedut Pohjolassa.⁶

Norja ei ole sisäpoliittisista syistä voinut tehdä Yhdysvaltojen kanssa sopimusta, joka mahdollistaisi ydinaseiden luovuttamisen kriisitilanteissa norjalaisille sekä norjalaisten joukkojen kouluttamisen niiden käyttöön.⁷ Yhdysvaltojen atomienergialaki edellyttää tällaiselta sopimukselta kuudenkymmenen päi-

---

1) NATO-Handbook, s 25.

2) Pabsch W, s 11 ja Atlantin liiton julistus 19. 6. 1974.

3) Särkiö H, Hägglung G, s 21.

4) King-Harman A, s 7.

5) Miettinen J K, 1975 II, s 25.

6) Holst J J 1975, s 16.

7) Holst J J 1975, s 16.

vän lepäämistä kongressissa. Tämä estää norjalaisten joukkojen varustamisen ydinasein nopeasti kehittyvässä kriisissä.

Ulkopoliittiset syyt ovat muotoilleet tukikohta- ja ydinasepolitiikan sisällön. Norja on ilmoittanut Neuvostoliitolle, että ydinaseiden sijoittamisesta Norjan maaperälle ei ole olemassa suunnitelmia, ja että Norjaan ei sijoiteta vieraita joukkoja niin kauan, kuin maahan ei hyökätä tai sinne ei uhata hyökätä.¹ Päätös on pysynyt muuttumattomana.²

Norja on valmistautunut ottamaan vastaan liittolaisapua. Pohjois-Norjassa olevat lentokentät muodostavat oleellisen osan toteutetusta infrastruktuuri-ohjelmasta. Avustusjoukkojen tulo on otettu huomioon rakennettaessa satamia. Viesti- ja huoltojärjestelmät on mitoitettu siten, että liittolaisjoukot voivat tukeutua niihin. On myös keskusteltu mahdollisuudesta varastoida Norjaan taistelumateriaalia sinne suunniteltuja amerikkalaisia, englantilaisia ja kanadalaisia joukkoja varten.³

Norjan puolustusvoimien tärkeimpänä tehtävänä on valvonta sekä ajan voiton hankkiminen liittolaisavun mahdollistamiseksi.⁴ Puolustusvoimien rauhanajan ryhmittäminen ja liikekannallepanosuunnitelmat osoittavat Norjan pitävän Kalottialuetta uhanalaisimpana.⁵ Norjan puolustusvoimilla on hallussaan lentokoneita, kenttätykkejä ja ilmatorjuntaohjuksia, jotka teknillisesti soveltuvat myös ydinräjähteiden käyttöön.⁶

Norjan ydinaseoptiolla on sekä poliittinen että sotilaallinen merkitys. Se tarjoaa keinon vastustaa Neuvostoliiton poliittista painostusta. Ydinaseoptiota voidaan ajatella käytettävän myös liittolaisten painostamiseen. Näin kytetään varmistamaan niiden pysyvä huolenpito Norjan turvallisuudesta.⁷

Ydinaseiden käyttö edellyttää aina Norjan viranomaisten päätöstä. Sotilaallisesti tarkastellen menettely ei ole ihanteellinen, mutta poliittisesti se on ilmeisen edullinen. Voihan se hidastaa kriisin leviämistä ja tarjoaa joka tapauksessa Norjan hallitukselle keinon vaikuttaa poliittiseen tilanteeseen.

---

1) Norway, s 11.

2) Pääministeri Bratteli 22. 10. 1975, UM telex 25. 10. 1975 mukaan ja Frydenlund lausunto Suomen televisiossa 21. 3. 1976. Tämä asia tuli vuonna 1975 esille Norjan suurkäräjillä mielenkiintoisella tavalla. Norjan puolustusministeri ilmoitti, että ydinasein varustettujen sotalaivojen vierailu Norjan alueella ei merkitse ydinasepolitiikan rikkomista (UM telex 16. 10. 1975). Huomionarvoista on, että pääministeri Bratteli täydensi tätä lausuntoa. Hän sanoi Norjan edellyttävän, että vierailuilla aluksilla ei ole ydinaseita mukanaan (UM telex 25. 10. 1975).

3) Sandegren K, s 22—23, King-Harman A, s 7—23, Holst J J 1973, s 103, Keesing's, s 27600.

4) Norway, s 11.

5) Militær Balansen 1976/77, Sjaastad A 1975 I, s 101.

6) The Military Balance 1976/77, s 25.

7) Kuten säännölliset sotaharjoitukset osoittavat.

Ydinaseoption sotilaallinen merkitys on yksiselitteinen. Rauhanajan voimasuhde on Norjalle niin epäedullinen, että tavanomainen puolustus ei voi taata kovinkaan suurta ajan voittoa.¹ Lisäjoukkojen perustaminen ja liittolaisvahvistusten tulo vaativat aikaa useita vuorokausia.² Näin ollen arvioidaan, että vain ydinaseoptioon sisältyvä pelotus voi estää Pohjois-Norjan yllättävän halluuton ja puolustajan saattamisen tapahtuneen tosiasian eteen.

Jos ydinasepelotusta ei olisi, tulisi Norjan lisätä Pohjois-Norjaan sijoitettujen joukkojen määrä nykyisestä jopa kolminkertaiseksi, jotta saavutettaisiin puolustuksen mahdollistava teoreettinen voimasuhde. Tämä edellyttäisi joko liittolaisjoukkojen pysyvää sijoitusta sinne tai omien rauhanajan joukkojen huomattavaa vahventamista. Liittolaisjoukkojen sijoittamiseen liittyy erittäin suuria poliittisia riskejä. Omien joukkojen huomattava vahventaminen ei voine tulla kysymykseen poliittisten ja taloudellisten syiden vuoksi.

3.2.2. Tanskan ydinaseoptio ja sen merkitys

Tanska ei ole missään vaiheessa harkinnut oman ydinaseen hankkimista. Maa päätti jo NATOon liittyessään olla hyväksymättä alueelleen liittolaisjoukkoja rauhan aikana. Sama rajoitus asetettiin vuonna 1957 koskemaan myös ydinaseita. Tanska on jättänyt Grönlannin puolustuksen Yhdysvaltojen huoleksi ulottaen kuitenkin ydinaseita koskevan rajoituksen myös Grönlantiin.³

Ennen kaikkea suhde Neuvostoliittoon on määritelty Tanskan ydinasepolitiikan. Sitä on luonnehdittu sanomalla ”herkkä tasapaino pelotuspolitiikan ja provokaation välttämisen välillä”.⁴ Tanska haluaa kaikin keinoin välttää Neuvostoliiton ärsyttämistä, mutta tahtoo samalla säilyttää toimintavapautensa.

Tanskankin ydinaseoption poliittinen merkitys on suuri, mutta se ei ilmeisesti tarjoa Tanskalle samanlaista poliittista joustavuutta kuin Norjan ydinaseoptio. Näyttää nimittäin siltä, että Tanskaa ei voida puolustaa muuten kuin käyttämällä ydinaseita.

Tähän on kaksi sotilaallista syytä. Tanska on maantieteellisesti osa Keski-Eurooppaa, ja sen puolustus liittyy kiinteästi tuon alueen puolustamiseen. Keski-Euroopan puolustuksen perustuessa taktisen ydinaseen käyttöön ja en-

1) Pohjois-Norjassa on prikaati, Kuolan alueella kaksi moottoroitua jalkaväkidivisioonaa ja 1—2 merijalkaväkiprikaatia, eli pataljoonien suhde on n 1:9 — 1:10, Holst J J 1973, s 91 ja 101.

2) Sjaastad A 1975 I, s 101: nopeimmin saapuvan joukon ns NATO-palokunnan (AMF-prikaati) tuloon kuluu 2—6 vrk.

3) Bjøl ym, s 33—34.

4) Petersen N, s 14.

nen kaikkea ydinaseella uhkaamiseen,¹ näyttelee ydinase myös Tanskan puolustamisessa ratkaisevaa osaa.

Toiseksi Tanskan puolustusvoimat (Liite 4), on mitoitettu vain valvontaa ja yllätyshyökkäyksen lyhytaikaista torjuntaa varten. Varsinainen torjunta perustuu kriisin aikana siirrettävien liittolaisjoukkojen varaan.² Vahvistusten siirto vaatii useita vuorokausia. Sen sijaan Saksan liittotasavallan alueelle Tanskan rajan läheisyyteen varastoitujen ydinaseiden³ käyttöönotto vie huomattavasti vähemmän aikaa. Näin ydinaseet muodostavat yllätyshyökkäyksen torjunnassa ainoan uskottavan pelotuksen.

Tanskassa on suoritettu liittolaisavun vastaanottamiseksi samantapaisia valmisteluja kuin Norjassakin. Lisäksi Tanska on ilmeisesti valmistautunut ottamaan vastaan vain pelkkää ydinaseapua, koska se eräiden tietojen mukaan kouluttaa joukkojaan ydinaseiden käyttöön.⁴ Tanskan puolustusvoimilla on hallussaan lentokoneita, kenttätykkeitä ja ilmatorjuntaohjuksia, jotka ovat teknillisesti soveliaita ydinaseiden käyttöön.⁵

3.2.3. NATO:n puolustusjärjestelyt

Tarkasteltava alue muodostaa NATO:n kannalta kaksi kokonaisuutta. Ensimmäinen käsittää Keski- ja Pohjois-Norjan sekä Norjan länsi- ja pohjoispuolella olevat merialueet (Liite 5). Meren syvyys ja merivirrat vaikeuttavat kuitenkin sukellusveneiden valvontaa ja tekevät niiden paikantamisen epätarkaksi. Huonosti paikannettua sukellusvenettä ei voida tuhota riittävällä varmuudella tavanomaisin asein, vaan joudutaan käyttämään ydinräjähteitä.⁶

Lofoottien alue on PYV:n kannalta kriittisin. Sukellusveneet voivat käyttää alimpia kulkusyvyksiään läheltä rannikkoa ja Golf-virran aiheuttamat veden lämpötilaerot sekä vuonoista tuleva murtovesi suojaavat niitä. Tämä saattaa johtaa ydinräjähteiden käyttöön aivan Norjan rannikon tuntumassa heti sodan alussa.

Tanskan salmien alue muodostaa toisen maantieteellisen kokonaisuuden. NATO voi estää helpoimmin Itämeren laivaston pääsyn Atlantille pitämällä tämän alueen. Samalla voidaan suojata Etelä-Norja ja Keski-Euroopan pohjoi-

1) J R Schlesinger Miettinen J K 1977, s 39 mukaan.

2) Beretning, s 13, Petersen N, s 25—26.

3) Brown N, s 108.

4) Brown N, s 108.

5) The Military Balance 1976/77, s 21 ja Sipri, s 65.

6) Vrt Miettinen J K 1975 I, s 43.

nen sivusta. Salmet ovat niin kapeita ja matalia, että ne voidaan sulkea ilman ydinaseitakin.¹

NATO on valmistautunut tukemaan Norjan ja Tanskan puolustusta amerikkalaisin, englantilaisin ja alankomaalaisin maa-, meri- ja ilmavoimien yksiköin (Liite 6). NATOn manner-Euroopan johtoporras (ACE) on vastuussa myös Norjan ja Tanskan puolustuksesta. Johtoportaalille on varattu noin 7 200 taktista ydinräjähdettä (Liite 7). Pohjois-Euroopan voimaryhmä (AFNORTH) valmistautuu johtamaan NATOn pohjoisen sivustan puolustusta.² Norja, Tanska ja Schlesvig-Holstein muodostavat AFNORTH:n vastuualueen. Voimaryhmälle varatut ydinräjähteet ovat Schlesvig-Holsteinissa.³

ACE voi tukea Norjan ja Tanskan puolustusta johdossaan olevilla Yhdistyneen Kuningaskunnan ilmavoimien yksiköillä ja NATOn monikansallisen valmiusjoukon (AMF) osilla. Lentokoneesta pudotettavia ydinräjähteitä voidaan Skotlannissa ja Saksan liittotasavallassa oleviin lentokenttiin tukeutuen käyttää koko vastuualueella (Liite 8). Taktiset ohjukset yltävät Saksan liittotasavalan alueelta Tanskaan ja eteläisimpään Norjaan.

NATOn arvioidaan kykenevän siirtämään Norjaan ensimmäisen kriisivaiheen aikana monikansallisen valmiusjoukon noin prikaatin vahvuksena. Neljän lentolaivueen ja Atlantilla olevan pysyvän voimaryhmän alusten katsotaan myös olevan käytettävissä kriisin alkuvaiheessa. Näiden joukkojen tehtävänä pidetään lähinnä NATOn yhtenäisyyden ja puolustustahdon osoitusta. Merkittäviä lisävoimia arvioidaan saatavan aikaisintaan noin kymmenen vuorokauden — kahden viikon kuluttua kriisin alkamisesta.⁴

3.3. Neuvostoliiton asevoimat Pohjolan lähialueella

Strategiset ohjusjoukot muodostavat Neuvostoliiton puolustuksen rungon.⁵ Näillä arvioidaan olevan käytössään noin 3 300 ydinräjähdettä maalta, mereltä ja ilmasta ammuttavia ohjuksia varten (Liite 9). Osa näistä asejärjestelmistä on sijoitettu Pohjolan lähialueille.

Huomio kiinnittyy varsinkin Kuolan alueelta toimiviin strategisia ohjuksia

1) Keskisyvyudet 10—20 m, Juutinrauma on kapeimmillaan 4 km, Iso-Belt 18 km ja Vähä-Belt 0,7 km leveä. Kielin kanava on 11 m syvä, Otava III, s 902, 1731 mukaan.

2) The Military Balance 1976/77, s 16.

3) Brown N, s 108.

4) Militaer Balansen 1976/77, s 73—74, King-Harman, s 8—11.

5) Gretscho A, s 101.

kuljettaviin sukellusveneisiin (Liite 10). Veneisiin sijoitettujen ohjusten merkitys on paljon suurempi kuin mitä lukumäärän perusteella on pääteltävissä. Enin osa niistä on otettu käyttöön vuoden 1969 jälkeen. Ne ovat näin ollen teknillisesti parempia kuin Neuvostoliiton strategiset ohjukset keskimäärin.¹ Ratkaisevin tekijä on niiden vastaiskun sietokyky. Neuvostoliiton toisen asteen vastaiskukyky on suurelta osalta Kuolan alueelle tukeutuvien ydinasesukellusveneidän varassa.

Tarkasteltavaksi valitulla alueella arvioidaan olevan noin kaksikymmentäviisi divisioonaa² (Liite 11). Näiden organisaatioihin sisältynee lähes sata ydinräjähteiden ampumiseen soveltuvaa tykistöörakettien lähetysalustaa. Raketteja voi olla kolme—neljäkertainen määrä.³ Rintaman ja armeijan johtoportaille alistetuilla ohjusrikaateilla voidaan arvioida olevan käytössään lähes sata taktisten ohjusten ampumiseen soveltuvaa lähetysalustaa.

Neuvostoliiton taktiset ydinaseet on tarkoitettu lähinnä pelotusaseiksi.⁴ Voiman käyttö on aktiivista ja vihollisen tuhoamiseen pyrkivää,⁵ ja jos vastustaja käyttää ydinaseita, tullaan taktisia ydinaseita käyttämään massiivisesti.⁶

Neuvostoliiton Jäämeren ja Itämeren laivastot toimivat Pohjolaä ympäröivillä merialueilla.⁷ Aluksiin on sijoitettu noin 700 ydinräjähteen ampumiseen soveltuvaa ohjusalustaa. Ohjukset on tarkoitettu merimaaleja vastaan. Osaa niistä voidaan kuitenkin käyttää myös maalla olevien kohteiden tulittamiseen.⁸ Laivastoilla lienee käytössään myös ydinkärjin varustettavissa olevia torpedoja ja sukellusvenentorjunta-aseita.⁹

Kuolan ja Itämeren alueelle sijoitetulla rannikkotykistöllä on arvioitu olevan olla käytössään noin 150 ydinräjähteen ampumiseen soveltuvaa ohjusalustaa.¹⁰

Neuvostoliiton ilmapuolustusjärjestelmän ydinaseiden välitön vaikutus ei ulotu Pohjolaan. Maalla lasketaan olevan käytössään noin seitsemänsataa taktisten ydinaseiden käyttöön varustettua lentokonetta. Ne toiminevat Keski-

1) Vrt Defence Yearbook 1976/77, s 230—231.

2) Wagner H, s 1 ja Wiener F 1974 I, s 63. (Tiedot Neuvostoliiton asevoimista perustuvat länsimaisiin lähteisiin. Niitä ei ole voitu tarkistaa, ja näin ollen niissä saattaa olla virheitä.)

3) The Soviet War Machine, s 159, Soldat und Technik n:o 5/1976, s 534.

4) Miettinen J K 1977, s 40.

5) Sokolovski W, s 23.

6) Miettinen J K 1977, s 40.

7) Esim NATO-brief n:o 6/1976, s 8—11.

8) Schulz-Torge U, s 263—265, 299, 301, 303—304.

9) Miettinen J K 1975 I, s 46, Pretty R, s 14.

10) Hewish M, s 1431—1432 (kolme SSC-1 ohjuspatteristoa Kuolan alueella ja kuusi patteristoa Itämeren alueella.)

Euroopassa.¹ Ilmavoimien An 22 -kuljetuskoneet kykenevät siirtämään taktiseen ja operatiiviseen käyttöön tarkoitettujen ydinaseiden lähetysalustoja.²

3.4. Johtopäätökset

Suomi on sitoutunut pysyvään ydinaseettomuuteen. PYV sulkisi pois ydinasein tapahtuvan avunannon YYA-sopimuksen mahdollistamasta sotilaallisesta avusta.

Ruotsi on luopunut ydinaseen hankkimisesta. Maa voi saavuttaa turvallisuuspolitiikkansa päämäärät ilman ydinasetakin vahvan konventionaalisen puolustuksen avulla. Neuvostoliiton sotilaallinen ylivoima on ratkaissut Ruotsin asenteen PYV:seen. Maa on arvioinut Euroopan turvallisuuspoliittisen tilanteen siten, että vyöhykkeen muodostaminen muuttaisi vallitsevaa tasapainoa Neuvostoliiton eduksi. Thunborgin suunnitelma osoittaa, että tämä tasapainon muutos voitaisiin ruotsalaisen käsityksen mukaan kompensoida poistamalla Neuvostoliiton maa-, meri-, ilma- ja rannikkojoukoilta taktiset ydinaseet Pohjolan lähialueilla.

Norja pitää kalottialuetta uhanalaisimpana. Se pyrkii huolehtimaan puolustuksestaan ainakin alkuvaiheessa kansallisin keinoin. Puolustuksen uskottavuutta lisätään NATO:n yhtenäisyyttä symbolisoivilla monikansallisilla joukoilla. Norjan hallituksen pelätään tekevän päätöksensä avunpyynnöstä sotilaalliselta kannalta myöhäisessä vaiheessa. Toisaalta pelätään vastustajan voivan vaikeuttaa avustusjoukkojen saapumista. Ydinaseen käyttömahdollisuutta pidetään välttämättömänä, jotta voidaan torjua avustusjoukkojen tulon liittyvistä epävarmuustekijöistä aiheutuvat spekulatiot. Tärkein ydinaseen käyttötarvetta korostava sotilaallinen peruste on NATO:n heikohkot mahdollisuudet siirtää Norjaan nopeasti lisäjoukkoja siinä tapauksessa, että Neuvostoliitto vahventaa Kalottialueella olevia joukkojaan. Norjalaiset arvioivat, että PYV:n muodostaminen vähentäisi poliittista toimintavapautta ja lisäisi Neuvostoliiton painostusmahdollisuuksia ja sotilaallista uhkaa. Aiheutuva turvallisuuspoliittisen tasapainon muutos olisi Norjan mielestä kompensoitavissa liittämällä vyöhykkeeseen Kuolan alue.

Tanska on arvioinut Euroopassa vallitsevan turvallisuuspoliittisen tilanteen siten, että NATO-jäsenyys on maalle ainut mahdollinen ratkaisu. Keski-Euroopan puolustus perustuu taktisen ydinaseen käyttöön. Myöskään Tans-

---

1) United States/Soviet Military Balance, s 5.

2) Aviation Week & Space Technology n:o 11/1976.

kassa ei nähdä muuta mahdollisuutta. PYV:n toteuttaminen muuttaisi vallitsevaa voimatasapainoa niin paljon Varsovan liiton eduksi, että tasapaino voidaan palauttaa vain Keski-Euroopassa suoritettavien turvallisuuspoliittisten järjestelyin.

Norja ja Norjan meren alue ovat tärkeitä Yhdysvalloille. Pohjois-Amerikan puolustuksen kannalta välttämättömiä valvontajärjestelmiä on sijoitettu tälle alueelle. Yhdysvallat voi Norjan aluetta käyttäen valvoa Neuvostoliiton strategisen vastaiskuvoiman tärkeintä osaa. Mikäli Neuvostoliitto pitää kriisi-aikana uusimmat ydinasesukellusveneensä Barentsin merellä, korostuu Pohjois-Norjan sotilaallinen merkitys entisestään. Sukellusveneidentorjunta voidaan ulottaa tältä alueelta koko Barentsin merelle. Tällöin Pohjois-Norjasta tulisi mitä todennäköisimmin torjuntasukellusveneiden, -lentokoneiden ja -helikopterien tukeutumisalue.

Tanskan alueella ei ole Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen voimatasapainon kannalta niin suurta ominaispainoa kuin on Pohjois-Norjalla. Alue on kuitenkin elintärkeä NATOn Keski-Euroopan puolustukselle.

NATO korostaa valmiuttaan siirtää vahvistusjoukkoja Pohjois-Norjaan. Kiireisimmät valmiusjoukot on mitoitettu siten, että pohjoisessa voidaan saavuttaa yhdessä norjalaisten joukkojen kanssa sellaiset voimasuhteet, jotka teoreettisesti tarkastellen mahdollistavat Kuolassa pysyvästi olevien joukkojen hyökkäyksen torjunnan. Mikäli NATO käyttää Pohjois-Norjan vahventamiseen julkisuudessa arvioidun määrän johdossaan olevista lisävoimista, jäävät Tanskaan suunnattavissa olevat vahvennukset pieniksi.

Edellä oleva selittää Norjan ja Tanskan PYV-asetteiden eroa. Norja voisi keskustella Kuolaan ulotettavasta vyöhykkeestä, koska tällainen vyöhyke liennyttäisi maan uhkakuvaa ratkaisevasti. Tanskaa puolestaan voidaan puolustaa uskottavasti vain ydinasein.

Kuolan alueelta toimivat strategiset ydinasesukellusveneet muodostavat PYV:n kannalta tärkeimmän turvallisuuspoliittisen tilanteen osatekijän. Veneissä olevat aseet ovat olennainen osa Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen välistä voimatasapainoa. PYV-järjestelyt eivät voi millään tavalla kajota näihin aseisiin. Jos Kuolan alueelle sijoitetut keskimatkan ohjukset on tarkoitettu Kuolan alueen suojaksi, niin ne ilmeisesti menettäisivät merkityksensä PYV:n toteutuessa.

Baltian alueelle ja Itämeren eteläpuolelle sijoitetut ydinaseet ovat osa Keski-Euroopan voimatasapainoa. Näin ollen niiden kytkeminen PYV-ratkaisuun tuntuu mahdottomalta. Laivastojen asejärjestelmien kytkemistä PYV-järjestelyihin ei voida myöskään pitää realistisena.

Ruotsi ja NATO-maat ovat kiinnittäneet huomionsa Pohjolan lähialueella oleviin ydinaseisiin. Mielenkiinto on ymmärrettävää, mikäli aseita voidaan

käyttää vain Pohjolaa vastaan. Ehkä tällöin on kuitenkin haluttu ennen kaikkea torjua enempi keskustelu PYV:stä. Eihän lähialueelle sijoitettujen ydinaseiden poistaminen kuitenkaan estä käyttämästä kauempaa ammuttavia tai muualta tuotavia taktisia ydinaseita Pohjolassa olevia kohteita vastaan. Neuvostoliiton vahvoja maavoimien joukkoja pidettäneen Ruotsissa ja NATO-maissa todellisena uhkana Pohjolalle. Olisikin löydettävä keinot näiden joukkojen aiheuttaman levottomuuden hälventämiseksi PYV:tä vastustavissa maissa.

Tutkimuksen lähtökohdaksi valittu voimatasapaino-olettamus näyttää sotilaallisen tarkastelun perusteella oikealta. Ruotsi ja NATO-maat katsovat, että PYV muuttaisi Euroopan turvallisuuspoliittista tilannetta ja vaarantaisi niiden oman turvallisuuden. Asenteiden ei voida odottaa muuttuvan ennen kuin Neuvostoliitto vähentää näihin maihin kohdistuvaa potentiaalista uhkaa Pohjolan lähialueelle sijoitettuihin joukkoihin kohdistuvin toimenpitein.

4. POHJOLAN YDINASEETON VYÖHYKE-MALLI

4.1. Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen muodostamiseen liittyvien ongelmien ratkaisumahdollisuudet

4.1.1. Pohjolan ydinaseettomaan vyöhykkeeseen sisällytettävä alue

Sekä Neuvostoliitto että Yhdysvallat edellyttävät merenkulun vapautta kansainvälisillä vesialueilla. Näin ollen PYV ei voi ulottua aavalle merelle. Neuvostoliitto on sulkenut Kuolan pois vyöhykkeen piiristä. Suomen ja Ruotsin kuulumista PYV:seen on pidettävä luonnollisena. Eräissä yhteyksissä on esitetty vain Suomen ja Ruotsin muodostamaa vyöhykettä.¹ Tällä ratkaisulla ei kuitenkaan voida siirtää Pohjolaa pois "ydinasestrategian kehityksen aiheuttamien spekulatioiden piiristä". Norjan sisällyttäminen vyöhykkeeseen on välttämätöntä. Vain täten voidaan vaikuttaa niihin turvallisuuspoliittisiin ongelmiin, jotka heijastuvat Kalottialueen kautta Suomen turvallisuuteen.

Norjan kuuluminen PYV:seen lisää Kuolan alueen turvallisuutta, mutta samalla se ilmeisesti vähentää Norjan puolustuksen uskottavuutta. Tästä aiheutuu tasapainomalliin muutos Neuvostoliiton eduksi. Norjan voidaan uskoa olevan valmis keskustelemaan vyöhykeajatuksista vain, jos Neuvostoliitto tarjoaa riittävää vastapalvelusta.

1) Esim Broms B, s 52.

Tanska on NATOLle tärkeä sekä Keski-Euroopan että pohjoisen siiven puolustuksen kannalta. Nykyisessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa ei ole olemassa poliittisia eikä sotilaallisia edellytyksiä Tanskan mukaantulolle ydinaseettomaan vyöhykkeeseen. Tämä on mahdollista vasta Keski-Euroopassa suoritettavien turvallisuuspoliittisten ratkaisujen yhteydessä tai niiden jälkeen.

Tehdyissä esityksissä ei ole edellytetty Tanskalle kuuluvien Grönlannin ja Färsaarten sisällyttämistä vyöhykkeeseen. Saarten mukaanottaminen toisikin tullessaan Pohjois-Atlantin sotilaspoliittiseen tilanteeseen liittyviä ongelmia, jotka vaikeuttaisivat tuntuvasti PYV:n muodostamista. Sama koskee Islantia.

Alueellisen tarkastelun tuloksena syntyy PYV:n muodostamiselle kaksi vaihtoehtoa. Laajempi, Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan muodostama vyöhyke voidaan toteuttaa vain Keski-Euroopassa tehtävien ratkaisujen yhteydessä. Suomen, Ruotsin ja Norjan muodostaman vyöhykkeen perustamisen ei sen sijaan tarvitse välttämättä liittyä Keski-Euroopan ongelmien ratkaisuun.

Jälkimmäisen vaihtoehdon etuna on ennenkaikkea se, että Kalotin ja Itämeren alueen erilaiset turvallisuusongelmat voidaan irrottaa toisistaan. Ratkaisu saattaisi myös vähentää Norjan vastahakoisuutta PYV:n suhteen, sillä väitteille Etelä-Norjan puolustuksen heikkenemisestä Tanskan ydinaseoptiosta luopumisen vuoksi ei jäisi perusteita. Ruotsin näkökulmasta ratkaisu säilyttää Itämeren tilanteen ennallaan.

4.1.2. Vyöhykevaltion velvoitteet

Kaikkien pohjoismaiden on jo todettu luopuneen ydinaseen kehittämisestä, kokeilusta, valmistamisesta tai muulla tavoin hankkimisesta liittyessään ydinsulkusopimukseen. Ydinaseiden varastointi-, sijoitus- ja käyttökielto muodostaa toisen vyöhykevaltiolle asetettavan velvoiteryhmän. Sitoumus ei aiheuta lisävelvoitteita Suomelle ja Ruotsille.

Vyöhykkeeseen liittyvät NATO-maat joutuvat luopumaan ydinaseoptiotaan. Norjalle tällä on sekä poliittista että sotilaallista merkitystä. Poliittisesti optiolla pyritään torjumaan Neuvostoliiton mahdollinen painostus ja sotilaallisesti lisäämään Pohjois-Norjan puolustuksen uskottavuutta. Näin ollen ydinaseoptiosta luopumisen ehtona on sekä poliittinen että sotilaallisen turvallisuuden lisääminen muilla keinoin.

Tanskan poliittiset kannanotot ja sotilaalliset valmistelut viittaavat ydinaseen käyttöönottoon. Täten option tehtävänä on pelotus. Ydinaseeseen ollaan myös valmiit turvautumaan pelotuksen epäonnistuessa. Näin ollen Tanska tuskin tulee luopumaan ydinaseoptiostaan Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen hyväksi.

Kaiken kaikkiaan vyöhykevaltiolle asetettavat velvoitteet muuttavat tasapainomallia Neuvostoliiton eduksi.

4.1.3. Ydinasevaltojen velvoitteet

Takuukysymys tulee ilmeisesti olemaan PYV:n muodostamisen vaikeimpia ongelmia. Tähän on syynä Pohjolassa vallitseva positiivisten takuiden järjestelmä. Neuvostoliitto on antanut Suomelle tietynlaisen positiivisen takuun — lupauksen antaa tarvittaessa sotilaallista apua. Norjalla ja Tanskalla on puolestaan NATO-liittosuhteesta johtuva Yhdysvaltojen positiivinen takuu.

Suomen ja Neuvostoliiton välisen YYA-sopimuksen sotilaallisten velvoitteiden perustana on "Saksan tai sen kanssa liitossa olevan valtion" muodostama uhka. Mahdollinen Pohjolaan aikaansaattava ydinaseeton vyöhyke ei poista tätä uhkaa. Näin ollen YYA-sopimus tulee säilymään ennallaan samoin kuin sen sisältämä positiivinen takuu. On myös ilmeistä, että Yhdysvallat haluaa varata mahdollisuuden avustaa liittolaisenaan olevaa vyöhykevaltiota.

Neuvostoliiton on jo todettu olevan valmis takaamaan PYV:n. Edellytyksenä on, että muut ydinasevallat antavat vastaavan takuun. Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen kannanottojen perusteella voidaan odottaa, että maat vaativat mahdolliseen negatiiviseen takuuseensa irtisanomismahdollisuuden siinä tapauksessa, että taattava valtio suorittaa vihamielisen teon tai on sellaiseen osallisena.

Varauksellinen takuu on epäedullinen vyöhykevaltioiden kannalta. Se saataisi johtaa tilanteeseen, jossa suurvalta yksipuolisesti toteaa vyöhykevaltion toimineen vihamielisesti ja peruuttaa tähän vedoten antamansa takuun. Tällöin vyöhykevaltio voisi vain alistua painostuksen kohteeksi tai hakea toisen suurvallan turvaa. Tämä merkitsisi paluuta entiseen turvallisuusjärjestelmään ja vyöhykepyrkimysten epäonnistumista.

Ruotsin vaatima varaukseton negatiivinen takuu lisäksi parhaalla mahdollisella tavalla vyöhykevaltioiden turvallisuutta ja samalla vakiinnuttaisi Pohjois-Euroopassa vallitsevaa tilannetta.

Välttämättömäksi katsottavan positiivisen takuun piiriin tulisi jättää vain konventionaalisiin asein annettava apu.

Takuujärjestelmän vaikutusta tasapainomallissa on vaikea arvioida. Varaukseton takuu muuttaisi tasapainoa Neuvostoliiton eduksi vyöhykkeeseen liittyvien NATO-maiden menettäessä liiton ydinasepelotuksen antaman suojan. Varauksellinen takuujärjestelmä voitaneen tasapainottaa paremmin. Järjestelmästä saattaa tulla monimutkainen, koska siihen joka tapauksessa sisältyy jonkin asteinen positiivinen takuu.

PYV:n takuujärjestelmä voitaneen luoda vain Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen laaja-alaisten turvallisuusjärjestelyjen yhteydessä, jolloin edut ja haitat voidaan tasapainottaa helpommin. Tällöin on kuitenkin vaarana, että järjestelmä palvelee lähinnä suurvaltoja ja vyöhykevaltioiden turvallisuusedut jäävät vähemmälle huomiolle.

4.1.4. Valvonta

PYV:n valvontajärjestelmälle voidaan määrittää kolme tehtävää. Ensimmäinen, ydinenergian rauhanomaiseen käyttöön kohdistuva, on jo toteutettu, joskin kysymykseen voi tulla IAEA:n valvontaedellytysten parantaminen. Toisena tehtävänä on varmistaa, että vyöhyke on ja pysyy vapaana ulkopuolisista ydinaseista. Kolmanneksi on taattava, että sopimusosapuolet huolehtivat muistakin sopimuksesta johtuvista velvoitteista.

Viimeksimainitut tehtävät vaikuttavat osapuolten sotilaallisiin kohteisiin. Vyöhykevaltioiden tulisi sallia tarkastukset ainakin sellaisissa kohteissa, joissa on ydinräjähteiden ampumiseen soveltuvia asejärjestelmiä. Valvontakohteina olisivat siten kenttätykistö- ja ilmatorjuntaohjusyksiköt sekä lentotukikohdat. Tämä valvonta kohdistuisi ennen kaikkea vyöhykkeeseen liittyneisiin NATO-maihin, koska niillä on käytössään ydinaseen käyttöön soveltuvia asejärjestelmiä. Lisäksi valvonnan pitäisi kohdistua rannikkovaltioiden aluevesiin, jotta kyettäisiin estämään ydinasein varustettujen alusten ja sukellusveneiden luvaton oleskelu vyöhykealueella.

Kaikkien osapuolten tulisi sallia sellaiset valvontatoimet, joilla taataan vyöhykesopimuksesta johtuvien muidenkin velvoitteiden noudattaminen. Tämä valvontamuoto palvelisi erityisesti vyöhykevaltioita, jos täten voitaisiin varmistua siitä, että takaajavallatkin täyttävät sitoumuksensa.

Mikäli Neuvostoliitto on sallinut jonkinlaisen turvallisuusvyöhykkeen omalle alueelleen (vrt luku 4.1.6.), tai muutoin suorittanut PYV:tä vastustavien maiden uhkakuvaa lieventäviä toimia, saattaisi kysymykseen tulla myös valvonnan ulottaminen sen alueelle. Tämän valvonnan tehtävänä on varmistaa, että sovitut järjestelyt toteutetaan ja pidetään voimassa. Kohteina voisivat olla esimerkiksi ei-strategiset ohjusyksiköt, maavoimien yksiköt ja ei-strategiset ilmavoimien yksiköt.

Sotilaallisiin kohteisiin tehtävän valvonnan osalta voidaan kuitenkin tehdä kaksi kysymystä:

- Onko sanottu valvonta yleensäkin mahdollista?
- Voidaanko minkäänlaisella valvonnalla taata, että vyöhykealueella tai mahdollisella turvallisuusalueella ei ole ydinaseita?

Tutkimus ei anna vastausta ensimmäiseen kysymykseen, joskin esille tulleet seikat viittaavat kielteiseen vastaukseen.¹ Toisesta kysymyksestä voidaan todeta, että valvonnalla ei voida koskaan saavuttaa täydellistä varmuutta. Tämä johtuu siitä, että useimmat taktillisten ydinräjähteiden käyttöön tarkoitetut asejärjestelmät ovat kaksitoimisia, ja ydinräjähde voitaisiin erottaa tavanomaisesta räjähteestä vain paikan päällä tapahtuvalla tarkastuksella. Pieni koko mahdollistaa myös ydinräjähteiden kätkemisen siten, että tarkastaminen on mahdotonta.

Esitetyt tosiasiat eivät kuitenkaan tee valvontaa merkityksettömäksi. Sillä olisi paitsi ennalta ehkäisevä, myös osapuolten keskinäistä luottamusta lisäävä vaikutus.

Valvonnalle joudutaan asettamaan kaksi ristiriitaista vaatimusta. Sen on oltava niin tehokas, että osapuolet luottavat toisiinsa. Kuitenkaan se ei saa vaarantaa ydinaseettoman vyöhykkeen perustavoitetta, kansallisen turvallisuuden edistämistä.

On myös määriteltävä menettely epäiltyjä rikkomuksia silmälläpitäen. Taltelolon sopimus tarjoaa esimerkin valvonnan suorituksesta ja rikkomusten selvittämisestä. Pohjolassa on kaksi turvallisuuspoliittisesti erittäin arkaa aluetta, jotka asettavat, jos ne on liitetty vyöhykkeeseen, valvonnalle ja rikkomusten selvittämismenettelylle suuret luotettavuus- ja nopeusvaatimukset. Niinpä kalottialuetta ja Tanskan salmia koskevan valvonta- ja selvittelymenettelyn on oltava uskottavampi ja nopeampi kuin missään tähänastisessa vyöhykesopimuksessa.

Tasapainomalli on kallistunut vyöhykkeeseen liittyneiden NATO-maiden ydinaseoptiosta luopumisen vuoksi Neuvostoliiton eduksi. Valvonta tarjoaa erään keinon tasoittaa tätä muutosta.

4.1.5. Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen suhde turvallisuusliittoihin

Norjan ja Tanskan NATO-jäsenyys on PYV:n kannalta keskeinen ongelma. NATO:n voimankäytön periaatteisiin sisältyvä ydinaseen käyttö on ristiriidassa ydinaseettoman vyöhykkeen periaatteen kanssa. Vyöhykevaltiolle ei voida sallia poikkeuksia velvoitteista. Toisaalta NATO:n vaatimus voimatasapai-

---

1) Sotilaalliset kysymykset ovat kaikissa maissa ja erityisesti Neuvostoliitossa tarkoin salassa pidettyjä. Tämän tapaisten tarkastusten salliminen merkitsisi käänteen tekevää muutosta vallitsevaan käytäntöön. ETYK-päätösasiakirjaan sisältyvä sotaharjoitusta koskeva kohta on vasta hyvin pieni askel tähän suuntaan.

non säilyttämisestä on oikeutettu. Vyöhykkeeseen liittyvien NATO-maiden luopuminen ydinaseoptiosta ei saa aiheuttaa muutosta vallitsevaan turvallisuuspoliittiseen asetelmaan.

Norjan ja Tanskan luopuminen ydinaseoptioistaan johtaisi kuitenkin kiistatta tasapainon muutokseen. Voitaisiin ajatella, että tämä muutos kompensoitaisiin lisäämällä Pohjois-Norjaan ja Tanskaan sijoitettuja joukkoja. Joukkojen tarve olisi Pohjois-Norjassa vähintään prikaati ja Tanskassa useita prikaateja. NATOlla ei ole käytettävissään näitä joukkoja. Toisaalta käyttövalmiiden voimien lisääminen voidaan helposti tulkita yritykseksi muuttaa Euroopassa vallitsevaa voimatasapainoa. Yritys olisi myös ristiriidassa meneillään olevien asevarustuksen supistamisneuvottelujen kanssa.

Ainoaksi mahdollisuudeksi jää ilmeisesti se, että Neuvostoliitto vähentäisi omia joukkojaan siten, että sotilaallisen tasapainon voitaisiin katsoa säilyvän ennallaan.

4.1.6. Turvallisuusalueet

Ruotsi on asettanut turvallisuusalueen luomisen PYV:n ehdoksi. Myös Suomen ja Norjan kannanotot viittaavat siihen, että nämä maat pitävät turvallisuusvyöhykkeitä tarpeellisina.

Neuvostoliitto on ilmoittanut yksiselitteisesti, että ydinaseettomuuden statusta ei voida ulottaa vyöhykkeen ulkopuolelle. Vaatimuksen sisältöä ei ole eritelty. On kuitenkin ilmeistä, että tällä tarkoitetaan kaikkia ydinaseita eikä vain esimerkiksi strategisia ohjuksia. Näin ollen vaatimusta keskimatkan ohjusten tai taktisten ydinaseiden poistamisesta Pohjolan lähialueilta ei voitane toteuttaa.

Aiemmin on todettu, että Neuvostoliiton käyttövalmiit joukot vaikuttanevat Ruotsin ja NATO-maiden uhka-arvioihin enemmän kuin ydinaseet. Tästä syystä onkin tutkittava sellaisen turvallisuusvyöhykkeen perustamista, joka koskee vain tavanomaisia joukkoja ja aseita.

Ei ole tiedossa, miten Neuvostoliitto suhtautuu sanotun kaltaiseen turvallisuusvyöhykkeeseen. Baltiassa ja Itämeren eteläpuolella tällainen ratkaisu ei kuitenkaan tulle kysymykseen. Neuvostoliiton ei voida odottaa vähentävän joukkojensa iskuvoimaa näillä alueilla muutoin kuin Keski-Euroopan asevarustuksen supistamisneuvottelujen yhteydessä.

Suomen ja Norjan vastaisilla alueilla olevia joukkoja voidaan tarkastella erillisenä kokonaisuutena. Neuvostoliitolle tarjoutuu täällä tilaisuus edistää erityisesti Norjan PYV:seen liittymisalttiutta suorittamalla alueellaan Norjan uhkakuvaa lievennäviä toimia. Euroopan ja erityisesti Pohjolan alueella vallit-

sevan tilanteen tarkastelu antaa eräitä viitteitä siitä, mitä nämä järjestelyt voisivat olla.

Neuvostoliitolla on Kuolan alueella selvä sotilaallinen ylivoima. Norjan luopuminen ydinaseoptiostaan lisäisi Kuolan alueen turvallisuutta. Neuvostoliiton voitaisiin edellyttää tällöin vastavuoroisuuden perusteella lisäävän Pohjois-Norjan turvallisuutta.

Tämä voisi tapahtua esimerkiksi vähentämällä alueella olevia joukkoja, muuttamalla joukkojen valmiusastetta ja varustelutasoa, poistamalla maihinnousukalustot ja lopettamalla maihinnousuharjoitukset sekä muuttamalla sotaharjoitukset selvästi puolustuksellisiksi. Luottamusta lisäävän valvonnan salminen olisi erityisen tärkeää.

Esitetyn kaltainen konventionaaliseen voimaan kohdistuva turvallisuusvyöhyke ei täyttäisi Ruotsissa ja NATO-maissa esitettyjä ydinaseiden poistoa koskevia vaatimuksia. Se ei olisi kuitenkaan merkityksellinen, vaan jopa todennäköisesti vähentäisi näihin maihin kohdistuvaa potentiaalista uhkaa enemmän kuin muutamien kymmenien keskimatkan ohjusten tai joukoilla olevien taktisten ydinaseiden poistovyöhykealueen läheltä.¹ Voidaanhan ydinaseet tuoda nopeasti takaisin tai niitä voidaan ampua kauempaa. Joukkojen siirrot taas vaativat aikaa ja ne voidaan havaita.² Edellytyksenä on, että turvallisuusvyöhykkeelle jäävät joukot on voitu mitoitaa selvästi puolustuksellisiksi ja että tilanteen pysyvyys on voitu taata uskottavalla valvonnalla.

Neuvostoliiton alueelle jossakin muodossa ulotettava turvallisuusvyöhyke muuttaisi tasapainomallia NATO-maiden eduksi.

4.1.7. Kauttakulku

Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen käsitykset on todettu täysin vastakkaisiksi. Neuvostoliiton vaatimus kauttakulun täydellisestä kieltämisestä merkitsee sitä, että NATO:n ydinasein varustetut alukset eivät saa käydä Norjan tai Tanskan aluevesillä ja satamissa maiden liittyttyä vyöhykkeeseen. Myöskään ydinasein varustetut sukellusveneet eivät voi oleskella näiden maiden aluevesillä. Vaatimus ei muuttaisi vallitsevaa tilannetta.

Yhdysvaltojen vaatimus kauttakulkuoikeudesta muuttaisi vallitsevaa tilannetta. Tällä olisi merkitystä erityisesti kriisi aikana. Aluevesillä tai satamissa

---

1) Vrt SOU 1976 195—196, Ruotsin maanpuolustus on mitoitettu konventionaalisiin aseisiin käytävän sodan varalta

2) ÖB 71, s 21

oleskelevat alukset voisivat tehostaa merkittävästi jonkin rannikon osan ilma-, meri- ja vedenalaista valvontaa sekä torjuntakykyä. Maataisteluihin tarkoitettuja ydinaseita kuljettavien rahtialusten oleskelu satamassa mahdollistaisi ydinaseiden nopean käyttöönoton. Ydinasesukellusveneet voisivat käyttää hyväkseen Norjan vuonojen tai murtovesialueiden tarjoamaa suojaa ja päästä vastustajan merivalvonnan ulottumattomiin.

Norjan ja Tanskan aluevedet ovat kuitenkin niin kapeat,¹ että esimerkiksi maataistelujen tukemistehtävät voitaisiin suorittaa hyvin niiden ulkopuolelta. Merkittävintä on ehkä näiden alusten käyttö poliittisen voimankäytön välineenä mahdollisten kriisien yhteydessä.

Kauttakulun kieltäminen olisi alueellisen ydinaseettomuuden periaatteen mukaista. Kiellon noudattamisen valvonta muodostuisi ilmeisesti ongelmaksi. Kauttakulkua suorittavan sota-aluksen tarkastus on mahdollista vain erikoistapauksessa, jos silloinkaan.² Asetekniikan kehitys tulee mutkistamaan näitä ongelmia, sillä alusten sukellusveneentorjuntajärjestelmät ovat tulossa kaksitoimisiksi.

Molemmat suurvallat pitävät tärkeänä, että kauttakulkua ei uloteta kansainväliseen liikenteeseen käytettäviin salmiin. Näin ollen ei voida estää ydinasein varustettujen alusten kulkua Tanskan salmissa. Ahvenanmaan kapeikossa ei voida estää ennakoilmoituksen mukaista viatonta kauttakulkua.³

4.2. Pohjolan ydinaseeton vyöhyke -mallin muodostaminen

Pohjolan ydinaseeton vyöhyke -mallia voidaan kuvailla suoritetun tutkimuksen perusteella seuraavasti:

- PYV:seen kuuluvat Suomi, Ruotsi ja Norja. Tanska on jäänyt vyöhykkeen ulkopuolelle, mutta sen liittyminen saattaa tulla kysymykseen Keski-Euroopassa tehtävien turvallisuuspoliittisten ratkaisujen yhteydessä tai niiden jälkeen. Vyöhyke ei ulotu Neuvostoliiton alueelle eikä kansainvälisille vesialueille. Tanskalle ja Norjalle Pohjois-Atlantilla kuuluvat saaret eivät sisälly vyöhykkeeseen (O₁),
- Suomi, Ruotsi ja Norja ovat sitoutuneet pysyvään ydinaseettomuuteen

1) Norjan aluevesiraja on 4 mpk ja Tanskan 3 mpk, Swartrauber S, 209

2) Castren E, s 111 esittää, että Suomen aluevesillä tarkastus olisi mahdollinen sota-aluksen rikkoessa Suomen lakeja (Ask 178/38). Norjalaisten tulkinnan mukaan immuniteettiperiaate estää aluksessa tapahtuvan tarkastuksen

3) Kaisalo J, haastattelu 15. 7. 1977

- ja sallivat alueillaan ydinenergian rauhanomaiseen käyttöön ja erikseen määrättyihin sotilaallisiin kohteisiin ulottuvan valvonnan (O₂),
- Neuvostoliitto ja Yhdysvallat lupaavat pidättyä ydinaseen käytöstä ja sillä uhkaamisesta vyöhykevaltoja vastaan. Molemmat suurvallat ilmoittavat kuitenkin peruuttavansa takuun, jos vyöhykevaltio suorittaa vihamielisen teon tai on sellaiseen osallisena. Takuujärjestelmään on sisällytetty Neuvostoliiton positiivinen takuu Suomelle ja Yhdysvaltojen positiivinen takuu Norjalle (O₃),
  - Valvonta koskee vyöhykevaltioiden kaikkea ydinenergian käyttöä. Osapuolilla on mahdollisuus suorittaa tarkastuksia sotilaallisissa kohteissa vyöhykealueella. Tarkastukselle mahdollisesti asetettavat rajoitukset, tarkastusmenettely ja tarkastusta suorittava organisaatio määritellään vyöhykesopimuksessa. Sopimus sisältää määräykset menettelystä epäiläessä rikkomuksia (O₄),
  - Vyöhykejärjestelyt on toteutettu siten, että Norjan NATO-jäsenyys säilyy (O₅),
  - Neuvostoliitto on suorittanut alueellaan sotilaallisia järjestelyjä siten, että Norjan puolustus on yhtä uskottava kuin ennen vyöhykkeeseen liittymistä. Ydinaseet eivät kuulu järjestelyjen piiriin. Lisäksi se on taannut suorittamiensa järjestelyjen pysyvyyden sallimalla alueellaan Norjan suorittaman valvonnan vyöhykesopimuksessa määritellyllä tavalla (O₆),
  - Ydinasein varustettujen alusten kauttakulku vyöhykealueella on kielletty. Tämä ei kuitenkaan vaikuta alusten oikeuteen kulkea Tanskan salmissa tai Ahvenanmaan kapeikossa (O₇).

Norjan ydinaseoptiosta luopumisen ja Neuvostoliiton alueellaan suorittamien NATO-maiden ja Ruotsin uhkakuvaa lievennyttävien toimien on oltava turvallisuuspoliittiselta vaikutukseltaan yhtä suuria, jotta tasapainoehto pysyisi voimassa.

On mahdollista, että tasapainoa ei voidakaan saavuttaa kuvatun järjestelmän puitteissa. Esimerkiksi Norjan ydinaseoptio voidaan katsoa niin tärkeäksi, että vain Kuolan alueella suoritettavat konventionaaliseen voimaan kohdistuvat järjestelyt eivät riitä.

Tasapainoa voitaisiin täydentää suurvaltojen kahdenkeskisin järjestelyin. Näiden järjestelyjen tulee tapahtua siten, että ne edistävät Pohjolan turvallisuutta. Esimerkiksi Keski-Euroopan ratkaisujen kytkeminen tähän yhteyteen ei ole pohjoismaiden kannalta tarkoituksenmukaista. Kysymykseen voisi tulla mm jommankumman tai molempien osapuolten laivastojen liikkumisalueiden rajoitukset Pohjolaa ympäröivillä merialueilla.

4.3. Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen vaikutus Euroopan turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen

4.3.1. Tasapainomallin tarkastelu

Muodostetun PYV-mallin lähtökohtana oli tasapainoehto. Näin ollen esitetyn kaltaisen vyöhykkeen muodostaminen ei voi kokonaisuutena muuttua Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen välistä voimatasapainoa eikä heikentää vyöhykevaltioiden turvallisuuspoliittista asemaa.

PYV-malli ulottaa vaikutuksensa tasapainojärjestelmän osatekijöihin seuraavasti:

- Norjan NATO-jäsenyys rajoittuu entisestään,
- NATO:n ydinasepelotusta ei voida käyttää Norjan tukena,
- Neuvostoliiton asevoimia Pohjolan lähialueella rajoitetaan.

Näin toteutettu PYV ei vaikuta Euroopan turvallisuuspoliittisen tilanteen muihin osatekijöihin.

Malli osoittaa PYV:n muodostamisen kaksi keskeistä vaatimusta: Norjan on luovuttava ydinaseoptiostaan ja; Neuvostoliiton on sotilaallisin järjestelyin tasapainotettava edellisestä aiheutunut turvallisuuspoliittinen muutos. Mikäli jompaa kumpaa ei voida toteuttaa, ei myöskään voida muodostaa PYV:tä, joka täyttäisi tasapainoehdon.

4.3.2. Pohjolan ydinaseeton vyöhyke-malli Neuvostoliiton kannalta

Kaavailtu PYV ilmeisesti toteuttaisi Neuvostoliiton turvallisuustarpeet Kallottialueella. Norjan luopuminen ydinaseoptiostaan olisi Neuvostoliitolle erittäin suuri etu, koska täten poistuisi NATO:n taktisten ydinaseiden potentiaalinen uhka Kuolan aluetta vastaan. Niinpä maan voitaisiin odottaa suhtautuvan periaatteessa myönteisesti niihin vastapalveluksiin, joita siltä vaaditaan sotilaallisen tasapainon ylläpitämiseksi.

Voimasuhteiden perusteella Neuvostoliitolla näyttäisi tässä tapauksessa olevan mahdollisuudet tiettyihin asevoimiinsa kohdistuviin rajoituksiin vaarantamatta silti omaa turvallisuuttaan. Ulkopuolisen on kuitenkin mahdoton arvioida suurvallan turvallisuustarpeita, eikä tässä suhteessa saa mennä liioittelemaan. Kuolan alueella tarvitaan joukkoja sinne sijoitetun strategisen asejärjestelmän suojaksi.

Tutkimuksen perusteella ei voida sanoa, onko Neuvostoliitto valmis kes-

kustelevaan PYV-mallin edellyttämistä asevoimiin kohdistuvista rajoituksista ja siihen liittyvästä valvonnasta. Maa ei ole kuitenkaan tietävästi torjunut Thunborgin suunnitelmaa. Tämä saattaisi olla merkki siitä, että ovi on jätetty auki myöhemmille keskusteluille.

4.3.3. Pohjolan ydinaseeton vyöhyke-malli Norjan ja NATO:n kannalta

Norjaa voidaan pitää antavana osapuolena esitetystä PYV-mallissa. Maa menettäisi NATO:n ydinasesuojan. Yhdysvaltain ydinasesuoja saattaisi kyllä säilyä takausjärjestelmään liittyvien positiivisten takuiden kautta, mutta pelkäänsä strategisiin ydinaseseisiin perustuvana se ei olisi kovin uskottava.¹

Norjan kannalta ratkaisuun liittyy sekä poliittisia että sotilaallisia vaaratekijöitä. Norja on jo jättäytynyt Euroopan talousyhteisön ulkopuolelle. Tämä on lisännyt maan riippuvuutta Yhdysvalloista. PYV-ratkaisu saattaisi heikentää Norjan ja Yhdysvaltojen suhdetta. Se puolestaan voisi johtaa Neuvostoliiton lisääntyvään poliittiseen painostukseen, mikä on Norjalle erittäin haitallista ainakin niin kauan kuin sillä on Neuvostoliiton kanssa ratkaisemattomia kysymyksiä Barentsin merellä.

Toiseksi pelätään sitä, että ydinaseroista luopuminen lisääisi Pohjois-Norjaa vastaan suoritettavan yllätyshyökkäyksen onnistumismahdollisuutta ja siten myös sellaisen todennäköisyyttä kriisitilanteessa.² Tämä pelko poistuu, jos alueelle jätettävien joukkojen voimasuhteet on voitu tasoittaa siten, että hyökkäyksen onnistuminen ei ole todennäköistä.

PYV-malli ei vaikuta millään tavalla Jäämeren laivastoon, joten sen operaatiomahdollisuudet Norjan rannikolla paranevat Norjan ydinaseroista luopumisen myötä. Tarkkuusohjatut aseet tarjoaisivat ilmeisesti keinon hälvittää Norjan huolta tässä suhteessa. Nämä aseet ovat puolustajalle edullisia ja mahdollistavat voimasuhteiden tasoittamisen. Niiden käyttöönottoon ei kuitenkaan liity samanlaisia riskejä kuin liittyy ydinaseseen käyttöönottoon.

Mikäli Norjan ydinaseroista luopuminen toteutetaan "edut ja haitat" Neuvostoliiton kanssa tasan jakaen, ei NATO:n pohjoisen sivustan puolustus menetä uskottavuuttaan. Riippuen Neuvostoliiton mahdollisesti suorittamien asevoimien supistusten määrästä saattaisi osa Pohjois-Norjaan suunnitelluista reserveistä jopa vapautua muuhun käyttöön.

1) Yhdysvallat tuskin käyttäisi strategisia aseitaan esimerkiksi Finnmarkin takia ja asettaisi samalla itse Neuvostoliiton vastaiskun kohteeksi.

2) Vrt Holst J J 1973, s 90—94.

PYV-malli ei vaikuta NATOn kaukovoitus- ja valvontajärjestelmiin Norjassa. Ratkaisu ei myöskään vähennä valvontamahdollisuuksia Norjan ja Barentsin merillä. Se kuitenkin ilmeisesti rajoittaisi kriisiaikana sukellusveneen- torjuntamahdollisuuksia näillä merialueilla, koska ydinräjähtein varustetut torjunta-alukset, -lentokoneet ja -helikopterit eivät voisi tukeutua Norjan rannikkoon.

4.4. Johtopäätökset

Euroopassa vallitsevaa turvallisuuspoliittista tilannetta voidaan pitää tasapainotilanteena. Pohjola muodostaa erillisen kokonaisuuden tässä tasapainossa. Tanska kuuluu sotilaallisesti enemmän Keski-Euroopan tasapainojärjestelmään kuin Pohjolan tasapainojärjestelmään. Näin ollen Tanskan jättäminen toistaiseksi PYV-ratkaisun ulkopuolelle mahdollistaa ydinaseettoman vyöhykkeen muodostamisen Pohjolaan kajoamatta samalla Keski-Euroopan turvallisuusongelmiin.

Jos Suomen, Ruotsin ja Norjan alue muodostetaan ydinaseettomaksi vyöhykkeeksi, niin Norjan asema heikkenee Neuvostoliiton saadessa paremmat mahdollisuudet poliittiseen ja sotilaalliseen painostukseen. Tämän vuoksi Neuvostoliiton olisi PYV:n muodostamiseksi välttämättä suoritettava järjestelyjä, jotka palauttavat turvallisuuspoliittisen tasapainon.

PYV:n takuujärjestelyt ja turvallisuusalueiden luominen ovat ratkaistavissa vain Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen kesken ja ilmeisesti vain laajempien kysymysten yhteydessä. Valvonta kohdistuu lähinnä Norjan ja Neuvostoliiton sotilaallisiin järjestelyihin ja on toteutettava molempien maiden täydessä yhteisymmärryksessä päämääränä ennen kaikkea luottamuksen lisääminen.

Mikäli Pohjolan ydinaseeton vyöhyke voidaan toteuttaa mallin edellyttämällä tavalla tasapainoisesti, se epäilemättä lisää siihen kuuluvien valtioiden turvallisuutta. Samalla se voisi vähentää suurvaltojen välistä jännitystä rauhoittamalla pysyvällä tavalla erään niille strategisesti tärkeän suunnan. Vaikutukset saattavat edesauttaa myös Keski-Euroopan ongelmien ratkaisua ja siten lujittaa koko Euroopan turvallisuutta.

5. POHJOLAN YDINASEETTOMAN VYÖHYKKEEN TOTEUTTAMISMAHDOLLISUUDET JA MERKITYS SUOMEN TURVALLISUUSPOLIITTISEN ASEMAN KANNALTA

5.1. Toteuttamismahdollisuudet

Varsovan liiton ja NATO:n välisiä monenkeskisiä asevarustuksen supistamisneuvotteluja (AVS) on käyty neljä vuotta. Näissä neuvotteluissa on keskusteltu mahdollisuuksista supistaa joukkoja ja asevarustusta noin 10—15 % nykyisestä tasosta. Tanskan uhkakuvassa ei tapahtuisi merkittävää muutosta, vaikka neuvottelut johtaisivatkin toivottuun tulokseen. Tästä seuraa, että sellainen PYV-ratkaisu, joka sisältäisi Tanskan, voitaisiin toteuttaa aikaisintaan käynnissä olevien neuvottelujen päätyttyä mahdollisesti suoritettavan toisen AVS-kierroksen jälkeen.

Kalottialueen turvallisuusongelmat ovat selkeämpiä kuin Keski-Euroopan. Voidaan pelkistää sanoa, että täällä ovat vastakkain Norjan turvallisuusedut ja Neuvostoliiton Kuolan alueen turvallisuusedut, unohtamatta tällöin Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain välisiä ongelmia tällä alueella. Kysymys sotilaallisen voiman vähentämisestä ei välttämättä muodostu niin mutkalliseksi, kuin se on monikansaisessa Keski-Euroopassa.

Vastapuolet tietävät toistensa asevoimien vahvuudet ja vahvennushdollisuudet ilmeisen tarkasti. Näin ollen voiman vähentämiseen ei pitäisi olla sotilaallisia esteitä silloin, kun toinen osapuoli suostuu vastaaviin supistuksiin ja sallii tarvittavan valvonnan. Ongelmaksi muodostuu sen määrittäminen, miten paljon Neuvostoliiton on supistettava kalottialueella olevaa voimaansa tai vähennettävä siellä olevien joukkojensa hyökkäyskykyä, jotta muutos vastaa Norjan ydinaseoptiosta luopumisen aiheuttamaa sotilaallisen tasapainon muutosta.

Norjan ja Neuvostoliiton väliset ratkaisemattomat ongelmat ilmeisesti estävät turvallisuuspoliittisten kysymysten syvällisen käsittelyn maiden välillä. Useita vuosia tiettävästi tuloksettomina jatkuneet neuvottelut Barentsin kysymyksestä eivät anna aiheutta erityiseen optimismiin PYV:n suhteen.

Kalottialueen ongelmien ratkaisu on suurelta osin riippuvainen Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen välisistä suhteista. Käynnissä olevien kahdenvälisten SALT-neuvottelujen menestys saattaisi tarjota tilaisuuden myös kalottiongelmiin tutkimiseen tällä tasolla. Neuvottelut näyttävät kuitenkin olevan kuolleessa vaiheessa ja tuntuu siltä, että syytä erityiseen optimismiin ei ole tälläkään tasolla. Mahdolliset tuloksetkaan eivät välttämättä edesauta PYV:n muodostamista. Kokemukset SALT I:stä eivät ole tässä suhteessa rohkaisevia.

On ilmeistä, että ydinaseeton Pohjola-ajatus ei tule lähivuosina saamaan merkittävää sijaa kansainvälisessä politiikassa. Täten edes kolmen pohjoismaan muodostaman vyöhykkeen toteutumista ei voida odottaa lähitulevaisuudessa.

5.2. Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen merkitys Suomen turvallisuuspoliittisen aseman kannalta

Suomen tavoitteena on kansallisen turvallisuuden edistäminen siirtämällä Pohjola pois ydinasestrategian aiheuttamien arvailujen piiristä. Esitetyn PYV-mallin mukainen ratkaisu toteuttaisi tavoitteen.

Itämeren suunnan tilanne on muuttunut ratkaisevasti tällä vuosikymmenellä. Saksan kysymyksen ratkaisu, Saksan liittotasavallan idänsopimukset ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen tulokset ovat vähentäneet merkittävästi aiemmin vallinnutta jännitystä. Tämä suunta ei muodosta Suomen turvallisuudelle samanlaista uhkaa kuin vielä 1960-luvulla. Näin ollen Tanskan jääminen PYV-mallin mukaisesti vyöhykkeen ulkopuolelle ei vähentäisi merkittävästi vyöhykkeen arvoa Suomelle.

Kalottialueen tilanne on kehittynyt päinvastaisesti. Jäämeren laivaston kasvu, sukellusveneiden merkityksen huomattava lisääntyminen, aluejakokysymykset ja nähtävissä olevat öljylöydöt ovat tehneet Kalottialueesta potentiaalisen kriisialueen. Näin ollen PYV, joka johtaisi tilanteen rauhoittumiseen alueella, palvelisi parhaalla mahdollisella tavalla Suomen etua.

Nykyiset turvallisuuspoliittiset järjestelyt saattavat johtaa vähäiseltäkin näyttävän ristiriidan nopean kärjistymiseen. Kiistan varsinaisen syyn ei tarvitse välttämättä olla edes Pohjolassa. Ydinaseita ja ulkopuolisia joukkoja voidaan tuoda Norjaan muutamassa vuorokaudessa. Neuvostoliitto kykenee lisäämään vastaavasti omaa valmiuttaan Kuolan alueella. Suomi joutuisi siirtämään Lappiin lisäjoukkoja Etelä-Suomesta. Nämä toimenpiteet kasvattaisivat sotilaallista jännitystä kalottialueella ja lisääisivät siten sodan vaaraa. Kaiken syynä saataisi olla esimerkiksi Norjaan tuodut ydinaseet tai Neuvostoliitossa tunnettu huoli siitä, että näitä aseita voitaisiin välittömästi tuoda sinne.

Tapahtumien kulku voisi olla aivan toisenlainen, jos Norja olisi sitoutunut pysyvään ydinaseettomuuteen. Monikansallisen valmiusjoukon kuljettaminen Norjaan kohonneen kansainvälisen jännityksen seurauksena ei lisäisi merkittävästi Kuolan aluetta vastaan kohdistuvaa uhkaa. Jos Neuvostoliitto voisi olla varma, ettei Norjaan tuoda ydinaseita, ei sen tarvitsisi välttämättä lisätä jouk-

kojaan kalottialueella. Molemmat osapuolet voisivat turvata puolustukselliset tarpeensa suhteellisen vähäisin muutoksin. Poliittiseen ratkaisuun tarvittavaa aikaa saattaisi olla riittävästi.

Kummallekaan osapuolelle ei muodostuisi ainakaan välitöntä tarvetta käyttää Suomen aluetta kauttakulkuun. Lapin koskemattomuuden turvaksi riittäisivät vähemmät lisäjoukot. Ilmeisesti myöskään tarve YYA-sopimuksen aktivoimiseen ei olisi niin suuri, kuin se on edellisessä kriisimallissa. Täten sitoumuksin pysyväksi vahvistettu Norjan ydinaseettomuus palvelisi Suomen etua rajoittamalla mahdollista kriisiä ja hidastamalla sen eskaloitumista.

PYV:n toimintaa sodan oloissa ei ole tutkittu. On kuitenkin syytä pelätä vaikutuksen jäävän hyvin rajoitetuksi. Taktillinen ydinase on keskeisellä sijalla kummankin suurvallan organisaatioissa. Olisi epärealistista luottaa siihen, että ydinaseen käyttöön ei turvauttaisi tärkeiden tavoitteiden saavuttamiseksi tai elintärkeiden etujen turvaamiseksi Pohjolassa, etenkin jos ydinaseita on jo käytetty muualla.

Tällöin saattaisi tulla kysymyksen tilapäisen ydinaseettoman vyöhykkeen perustaminen niille Pohjolan alueille, jotka eivät ole välittömästi taistelujen piirissä. Suomen ja Ruotsin yksipuolinen julistautuminen ydinaseettomaksi alueeksi humanitäärisessä tarkoituksessa ei tietenkään välttämättä estä ydinaseen käyttöä näillä alueilla. Se saattaisi kuitenkin johtaa hyökkääjän siirtämään ydinaseen käyttöönottoa.

Mahdollisuudet muuttaa Pohjola lähitulevaisuudessa pysyvästi ydinaseettomaksi on aiemmin todettu vähäisiksi. Tämä ei kuitenkaan vähennä PYV-ajatuksen arvoa Suomen kannalta. Presidentti Kekkonen ehdotusta ei voida arvioida oikein pelkästään sotilaallisin perustein. Ajatus on nähtävä laajemmassa yhteydessä. Ehdotus näyttää vaikeasti toteutettavalta nykyisessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa, mutta se tarjoaa jatkuvasti keinon kiinnittää naapurimaiden ja ydinasevaltojen huomiota niihin ongelmiin, jotka saattaisivat jonakin päivänä muodostua kohtalokkaiksi Suomen ja koko Pohjolan turvallisuudelle.

6. YHDISTELMÄ

Tutkimuksen perustana oli tasapainoehto: Pohjolan ydinaseeton vyöhyke voidaan toteuttaa vain siten, että siihen liittyvien valtioiden turvallisuuspoliittinen asema ei huonone eikä Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen välinen voimatasapaino muutu.

Suomi kannattaa Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen muodostamista, mutta ei ole esittänyt käsitystään vyöhykkeen sisällöstä. Periaatteessa kuitenkin

kin edellytetään, että vyöhykkeestä aiheutuvat edut ja haitat on jaettava tasapainoisesti, ja että ydinasevallat sitoutuvat luopumaan ydinaseen käytöstä tai sillä uhkaamisesta vyöhykevaltoja vastaan. Muita keskeisiä periaatteita ovat merenkulun vapaus ja valvonnan ulottaminen vyöhykevaltion kaikkeen ydinvoiman käyttöön. Lisäturvallisuusalueiden perustamismahdollisuuksien tutkimista pidetään tarpeellisena.

Ruotsi on vastustanut Kekkonen ehdotusta. Myönteisen suhtautumisen edellytykseksi on asetettu laajan turvallisuusalueen perustaminen vyöhykkeen ympärille. Turvallisuusalueen laajuus osoittaa, että maa ei tyydy vain Pohjolaa koskeviin ratkaisuihin. Ydinaserajoitusten pitäisi ulottua Neuvostoliiton luoteisosiin, Keski-Eurooppaan ja Pohjolaa ympäröiville merialueille. Ruotsi pitää Norjan ja Tanskan ydinaseoptioita vallitsevan sotilaallisen tasapainon osina ja katsoo, ettei niistä voida luopua muutoin kuin poistamalla vyöhykettä vastaan käytettävissä olevat ydinaseet noilta alueilta.

NATO-maat eivät pidä ydinaseetonta Pohjolaa mahdollisena. Ydinaseetoman vyöhykkeen perusehdoiksi asetetaan vaatimukset sotilaallisen tasapainon säilyttämisestä ja riittävästä valvonnasta. Yhdysvallat ei salli merenkulun rajoituksia. Norja asettaa velvoitteita vyöhykkeen lähialueella oleville ydinasevalloille. Tanska ei näe Pohjolan ydinaseettomuutta mahdolliseksi muutoin kuin Keski-Euroopassa tehtävien ratkaisujen yhteydessä.

NATOn puolustusperiaate edellyttää taktisen ydinaseen käyttöä. Sen merkitystä korostetaan ennalta ehkäisevänä pelotusaseena ja aseena, jolla voidaan torjua ylivoimaisen vihollisen hyökkäys pelotuksen epäonnistuessa. Norjaa valmistaudutaan näyttävästi puolustamaan myös tavanomaisin asein. Poliittisista syistä aiheutuvien epävarmuustekijöiden vuoksi korostetaan ydinaseen käyttövalmiutta. Tanskan puolustamiseen ei nähdä muuta mahdollisuutta kuin taktisen ydinaseen käyttö.

NATO kykenee tukemaan sekä Norjan että Tanskan puolustusta ydinjärjäteihin käyttäen näiden maiden ulkopuolella olevilta kentiltä tai tukialuksilta toimivia lentokoneita. Taktillisin ohjuksin voidaan tukea vain Tanskan ja eteläisimmän Norjan puolustusta siirtämättä ohjuksia.

Neuvostoliitto on ilmoittanut olevansa valmis takaamaan Pohjolan ydinaseetoman vyöhykkeen yhdessä muiden ydinasevaltojen kanssa. Maa ei ole kuitenkaan ilmoittanut käsitystään Pohjolan ydinaseetoman vyöhykkeen sisällöstä. Vaatimus Kuolan liittämisestä vyöhykkeeseen on torjuttu.

Neuvostoliitto on määritellyt periaatteellisen kantansa ydinaseetoman vyöhykkeen sisältöön tutkituista maista yksityiskohtaisemmin. Vyöhyke ei voi ulottua kansainvälisille merialueille. Ydinasealusten kauttakulku vyöhykealueella ei tule kysymykseen. Kauttakulkua kansainväliseen liikenteeseen käytettävissä salmissa ei kuitenkaan voida rajoittaa.

Valtioiden esittämien poliittisten kannanottojen perusteella Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen muodostaisivat Suomi, Ruotsi, Norja ja Tanska. Vyöhykkeen rajana merellä on näiden valtioiden aluevesirajat. Tanska jouduttaiisiin jättämään vyöhykkeen ulkopuolelle, koska ei voida osoittaa, miten Tanskan ydinaseoptiosta luopumisen aiheuttama sotilaallisen tasapainon muutos voitaisiin kompensoida.

Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen takuujärjestelmä muodostuisi kolmiosaiseksi. Ydinasevallat antanevat negatiivisen takuun, johon liittyy irtisanomisehto vyöhykevaltion vihamielisen teon varalta. Neuvostoliitto antanee Suomelle positiivisen takuun ja Yhdysvallat erikseen Norjalle samanlaisen takuun.

Vyöhykevaltioiden kaikenlainen ydinenergian käyttö tulisi valvonnan piiriin. Valvonnan toisen osan muodostaisivat ne toimenpiteet, joilla taataan vyöhykkeen pysyminen ydinaseettomana. Tämä valvonta kohdistuisi ainakin niihin Norjassa oleviin asejärjestelmiin, jotka soveltuvat myös ydinräjähteiden käyttöön. Valvonnan kolmannen osan tarkoituksena olisi taata muiden sopimusvelvoitteiden noudattaminen. Tämän valvonnan pitäisi ulottua myös mahdollisesti perustettavalle turvallisuusvyöhykkeelle.

Norjan luopuminen ydinaseoptiosta muuttaisi vallitsevaa voimatasapainoa. Tämän vuoksi olisivat Neuvostoliiton vastapalvelukset välttämättömiä. Neuvostoliiton olisi sallittava jonkinlaisen turvallisuusvyöhykkeen perustaminen alueelleen. Turvallisuusvyöhyke ei voi kuitenkaan ulottua missään muodossa Keski-Eurooppaan. Se ei voi myöskään koskea neuvostoliittolaisia ydinaseita, ei strategisia eikä taktisia. Kysymykseen saattaisi tulla lähinnä tiettyjen joukkojen iskukyvyyn vähentäminen ja mahdollisesti niiden supistaminen tietyllä alueella. Tarvittavien järjestelyjen laajuus on arvioitavissa sotilaallisista perusteista. Jäljelle jäävien joukkojen määrän ja laadun on oltava sellainen, että yllätyshyökkäys ei ole mahdollinen puolin eikä toisin.

Mikäli tätä ei voida saavuttaa riittävää tasapainoa, voidaan tarvittava kompensatio sisällyttää Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen kahdenkeskisiin järjestelyihin. Näiden on kuitenkin tapahduttava siten, että ne edistävät Pohjolan turvallisuutta.

Mikäli Tanska halutaan sisällyttää ydinaseettomaan vyöhykkeeseen, lykätty vyöhykeratkaisu ainakin käynnissä olevia monenkeskisiä asevarustuksen supistamisneuvotteluja mahdollisesti seuraavan AVS-kierröksen jälkeen.

Tanskan jättäminen ulkopuolelle ei vähennä vyöhykkeen arvoa Suomen turvallisuuden kannalta. Vyöhykkeen muodostaminen kolme pohjoismaata käsittävänä rauhoittaisi ja vakiinnuttaisi Kalottialueella vallitsevaa tilannetta. Suomen tarve lisätä Lappiin joukkoja rauhan aikana pienenesi. Voiman tarve Lapissa olisi pienempi myös kohonneen kansainvälisen jännityksen aikana, ja

ydinaseeton vyöhyke parantaisi Suomen mahdollisuuksia selviytyä tilanteesta omin voimin.

Aseistuksen rajoittamiseen liittyvien neuvottelujen nykytila osoittaa, että ydinaseeton Pohjola -ajatus ei tulle lähivuosina saamaan merkittävää sijaa kansainvälisessä politiikassa. Edes kolmen pohjoismaan muodostamalle vyöhykkeelle ei ilmeisesti ole edellytyksiä nähtävissä olevassa tulevaisuudessa.

Tämä ei kuitenkaan vähennä ydinaseeton Pohjola -ajatuksen arvoa Suomen kannalta. Presidentti Kekkonen ehdotus ei ole sotilaallinen aloite, vaan se on ennenkaikkea poliittinen toimenpide. Se, että ehdotuksen toteuttamiselle ei ilmeisesti ole lähitulevaisuudessa sotilaallisia edellytyksiä, ei tee ehdotusta tarpeettomaksi. Ehdotus tarjoaa Suomelle jatkuvasti keinon kiinnittää naapurimaiden ja ydinasevaltojen huomiota niihin seikkoihin, jotka saattavat muodostua kohtalokkaiksi Suomen ja koko Pohjolan turvallisuudelle. Täten jo ajatus Pohjolan ydinaseettomuudesta edistää Euroopan turvallisuuspoliittisen tilanteen vakiinnuttamista.

LIITE 1

Ne Yhdistyneiden Kansakuntien suorittaman kokonaistutkimuksen esittämät ydinaseettomia vyöhykkeitä muodostettaessa huomioon otettavat periaatteet, joista asiantuntijat olivat yksimielisiä

- 1) Ydinaseettomien vyöhykkeiden perustamiseen liittyviä veloitteita voivat hyväksyä paitsi kokonaisia maanosia tai laajoja maantieteellisiä alueita käsittävät valtioryhmät, myös pienemmät valtioryhmät tai jopa yksittäiset maat.
- 2) Ydinaseettoman vyöhykkeen järjestelyjen tulee turvata se, että vyöhyke on ja pysyy täysin ydinaseettomana.
- 3) Aloitteen ydinaseettoman vyöhykkeen perustamiseksi tulisi tulla kyseisen alueen valtioilta, ja osallistumisen tulee olla vapaaehtoista.
- 4) Milloin vyöhyke on tarkoitettu käsittämään jonkin laajemman alueen, tuon alueen sotilaallisesti merkittävien tai mieluummin kaikkien valtioiden osallistuminen edistäisi vyöhykkeen tehokkuutta.
- 5) Vyöhykejärjestelyihin tulee sisältyä tehokas valvontajärjestelmä sen turvaamiseksi, että hyväksytyt veloitteita täysin noudatetaan.
- 6) Kehittämällä kansainvälistä yhteistyötä ydinenergian rauhanomaisessa hyväksikäytössä järjestelyjen tulisi edistää vyöhykkeen jäsenten taloudellista, tieteellistä ja teknologista kehitystä.
- 7) Vyöhykkeen perustamissopimuksen tulisi olla voimassa rajoittamattoman ajan.

EUROOPAN TURVALLISUUSPOLIITTINEN TILANNE JA POHJOISMAIDEN TURVALLISUUSPOLIITTINEN PERUSTEET
 POHJOISMAIDEN TURVALLISUUSPOLIITTINEN PAJAKARAT, UHKAKUVAT JA TURVALLISUUSPOLIITTINEN RATKAISUT

	TANSKA	NORJA	RUOTSI	SUOMI
PII-MÄÄRÄ	Vapauden ja turvallisuuden säilytykselle, itsenäisyys ¹⁾	Vapauden ja turvallisuuden säilytykselle ²⁾	Vapauden ja riippumattomuuden säilytykselle ³⁾	Turvallisuus ja hyvinvointi ylläpitämällä itsenäisyyttä ⁴⁾
UHKAKUVA	Vl:n hyökkäys: yllätyselementit, meritse ja ilmoitsee ⁵⁾	Jäsenien Neuvostoliiton puolustusalueen sisäin, rajoitettu hyökkäys Pohjois-Norjaan ⁶⁾	Kaikkialku Pohjois- tai Etelä-Ruotsissa, yllätyshyökkäys ⁷⁾	Kaikkialkuun useaksi joutuminen, ubanaaliset alueet Lappi, Etelä-Suomi ja Ahvenanmaa ⁸⁾
RATKAISU	NATO-jäsenyys, rajaotteet, EEC-jäsenyys, Eurooppalaisen yhteistyön korostaminen ⁹⁾	NATO-jäsenyyteen perustuva kansallinen puolustus, ydinase- ja tukikohtapolitiikka, liennytyksen edistämisen ¹⁰⁾	Liittoutumattomuus tavoitteena sa-puolustettomuus, aktiivinen ulkopoliittikka, voimakas kokonaismaapuolustus ¹¹⁾	Puolustettomuus, YTA-sopimus, aktiivinen rauhan- tahtoinen ulkopoliittikka

KEKKISEET VALTIOSUURTEET

Suomi-Neuvostoliitto: YTA-sopimus
 Norja- : NATO-sopimus
 Tanskan : NATO-sopimus
 Yhdysvallat : (rajoitukset)
 : NATO-sopimus
 : Grönlannin puolustusopimus 27.4.1971

Tanska-EEC : EEC-sopimus
 : NATO-sopimus
 Yhdysvallat : puolustusopimus 2.5.1971

Neuvostoliitto-Yhdysvallat : Keskinäisten suhteiden pääperiaatteet 29.5.1972
 SALT I- ja ABM-sopimukset, jn

SELITE:

- NATO:n voimien pääsiirtelinen sijoitusalue
- Varsovan liiton pääsiirtelinen sijoitusalue
- Suomen uhkakuva
- Ruotsin uhkakuva
- Norjan ja Tanskan uhkakuvat
- VL-maa
- NATO-maa
- Liittojen ulkopuolinen maa
- strateginen pomakone
- ydinasekukullisuus
- lentokoneiden tukialue
- helikopterien tukialue
- risteilijä
- hävittäjä, saattaja, tykkivene
- ohjus/torpedovene
- ei-strateginen sukellusvene
- maavoimien tukialue
- taktillinen ydinase
- taktillinen lentokone
- panssarivaunu
- taistelujoukot
- vähenemismahdollisuudet (ml jalkaväki ja laskuvarjoj divisioonat)
- panssaridivisioona

STRATEGISET ASEET¹²⁾

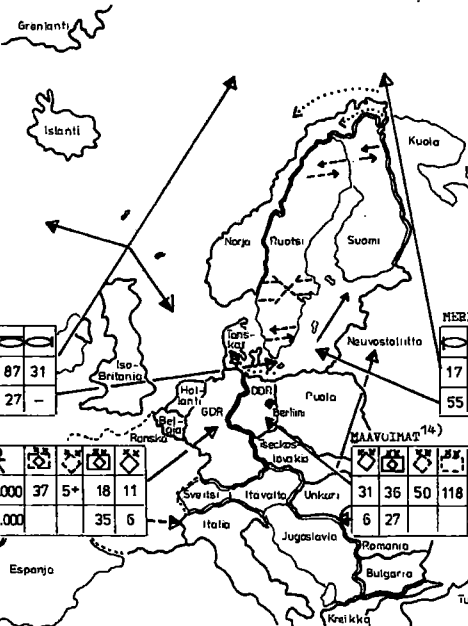
ICBM	1054
-Mirv	-550
SLBM	656
-Mirv	-416
ALCM	1140
SLCM	0
✈	529
✈	41
Ydinist-kärjet	6794
-Mirv	-5810

MERIVOIMAT¹³⁾

8	11	204	62	87	31
-	-	16	43	27	-

MAAVOIMAT¹⁴⁾

7000	2100	7000	635.000	37	5+	18	11
900	4000	540.000				35	6

STRATEGISET ASEET¹²⁾

1603	ICBM
-110	-Mirv
725	SLBM
0	-Mirv
185	ALCM
348	SLCM
635	✈
73	✈
3442	Ydinist-kärjet
-640	-Mirv

MERIVOIMAT¹³⁾

17	146	41	73	10	1
55	45	269	76	4	-

MAAVOIMAT¹⁴⁾

31	36	50	118	910.000	19.000	4100	3500
6	27			395.000	7.500	1100	

KEKKISEET MUUTOSTEKIJÄT

Neuvostoliitto-Yhdysvallat suhteiden kehittyminen
 Liennytyksen edistyminen
 YTYE-seuranta
 Euroopan yhdentymisen taloudelliset -vas kysymykset
 SALT-neuvottelut
 AVS-neuvottelut
 Luotamusista herättävät toimet (CBM/ETYE)
 Varusteluosojen muutokset
 Aseidenriisunta neuvottelut (OCD)
 NPT:n vahvistuminen/voikentyminen
 Kolmannen polven ICBM-ohjukset
 - Trident-venneiden käyttöönotto
 - Delta-venneiden lisääminen
 - Mirv-tekniikan kehittyminen (Minuteman III, SSN-8)
 - Marv-tekniikan käyttöönotto
 Risteilyohjuksen kehittyminen (Yhdysvallat)
 Uudet pomakoneet (Backfire, B-1)
 NATO:n konventionaalisen voiman kasvu
 Neuvostoliiton taktillisen ydinaseen kehittyminen
 Sukellusvenneiden kehittyminen
 Sukellusvenneiden valvonta- ja torjuntatekniikan kehittyminen
 Ydinaseiden sijoitukseen soveltu- viden ohjusten tulo alusten pää- aseeksi
 Tarkkuusohjatut asetat
 Miniydinaset
 Neutronipommi

YHDISTELMÄ OSAPUOLTEN KANNANOTOISTA YDINASEETTOMAN P

Tarkastelun lähtökohta	Tavoite	Sisältö		
		Alue (O ₁)	Vyöhykevaltion velvoitteet (O ₂)	Ydinasevaltion velvoitteet (O ₃)
1	2	3	4	5
A. Suomi (vain osa kannanotoista on esitetty PYV:n yhteydessä).	Lisätä kansallista turvallisuutta, estää ydinaseiden leviämistä, edistää liennyntystä, helpottaa yhteistyötä atomien energian rauhanomaisen käytön alalla.	Pohjola, Suomi, Ruotsi, Norja ja Tanska.	Vallitsevan tilanteen vahvistaminen.	Negatiivinen takuu.
B. Ruotsi (vain osa kannanotoista on esitetty PYV:n yhteydessä).	Ydinaseiden leviämisen ehkäisy tai valtioiden suojeleminen ydinasehyökkäyksestä.	Pohjola ja "Kuola".	"Ydinaseoptiosta luopuminen".	Negatiivinen takuu. Takuuseen ei saa sisältyä irtisanomismahdollisuutta, vaikka taattava olisi osallisena aggressiivisessa toiminnassa. Ei positiivista takuuta.
C. NATO (huom. kannanottoa ei ole esitetty PYV:n yhteydessä).		Kaikki alueen tärkeät valtiot		
D. Norja (vain osa kannanotoista on esitetty PYV:n yhteydessä).	Ydinsulkusopimuksen täydentäminen.	Pohjola sekä Suomen ja Norjan Itärajoihin rajoittuvia Neuvostoliiton osia	Ydinaseoptiosta luopuminen.	Harjoitettava pidättyvyyttä omassa sotilaspolitiikassaan ja sotilaallisessa toiminnassaan.
E. Tanska (vain osa kannanotoista on esitetty PYV:n yhteydessä).	Jännityksen lieventäminen.		Ydinaseoptiosta luopuminen.	
F. Yhdysvallat (huom. kannanottoja ei ole esitetty PYV:n yhteydessä).	Voisi sopivissa olosuhteissa täydentää ydinsulkusopimusta sekä edistää alueellista ja kansainvälistä turvallisuutta.	Käsittää kaikki valtiot, joiden osallistuminen katsotaan tärkeäksi.	Ei saa kehittää eikä muutoin hankkia ydinasetta, ei saa sallia alueellaan ydinaseita	Ydinasevallan toimenpiteet mahdollisia, liittää varauksen negatiivisen takuun perumiseen, mikäli taattava valtio syyllistyy aggressioon tai aseelliseen hyökkäykseen ydinasevallan tuella tai avustamana.
E. Neuvostoliitto (vain osa kannanotoista on esitetty PYV:n yhteydessä).	Täydentää ydinsulkusopimusta ja lujittaa vyöhykevaltioiden ja maailman turvallisuutta.	Alue ei saa ulottua valtioiden suvereenissa hallinnassa olevien alueiden ulkopuolelle. Neuvostoliiton kalottialue ei voi kuulua vyöhykkeeseen	Ei saa kehittää eikä muutoin hankkia ydinasetta, ei saa sallia alueellaan ydinaseita.	Ydinaseiden tai räjähteiden luovutuskielto, sijoituskielto ja kuljetuskielto, lisäksi pitäisi antaa (would declare) negatiivinen takuu, liittää varauksen perua takuu vyöhykevaltion suorittaessa tai ollessa osallisena aggressioon. On valmis takaamaan PYV:n yhdessä muiden ydinasevaltojen kanssa.

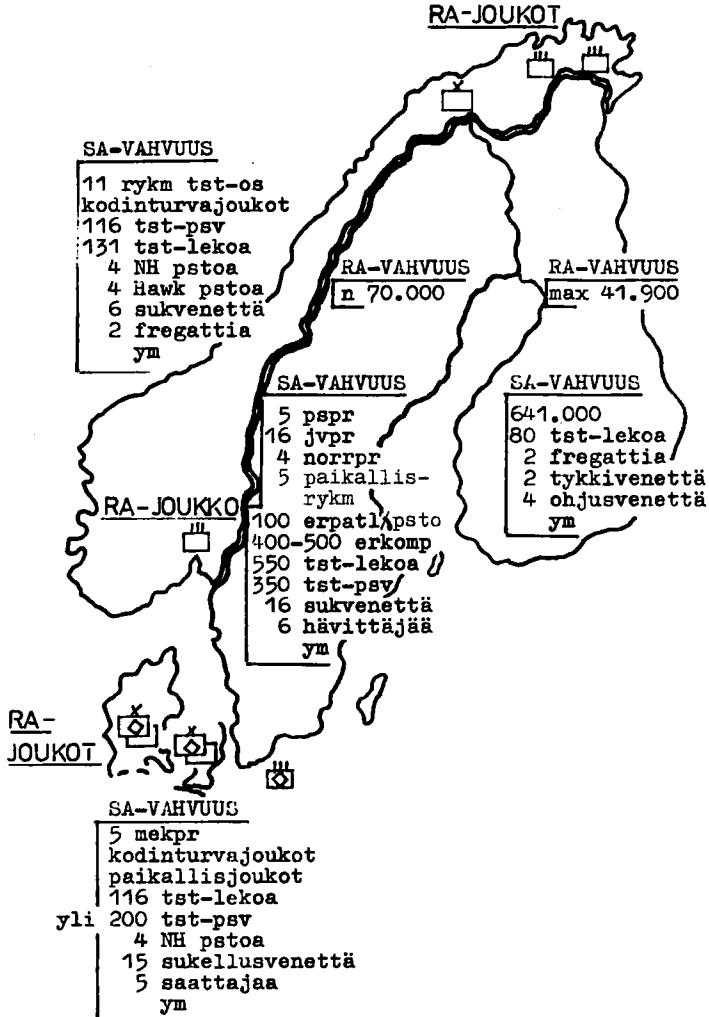
(ongelmat)				
Valvonta (0 ₄)	Suhde turvallisuusliittoihin (0 ₅).	Turvallisuusvyöhykkeet (0 ₈)	Kauttakulku (0 ₇)	Perustamisjärjestelmä
6	7	8	9	10
Ulotettava kaikkeen ydinvoiman käyttöön, IAEA:n käyttö.	Liittoutumiin kuuluvat maat mukana.	Perustamismahdollisuuksia tutkittava.	Merenkulun vapautta aavalla merellä on kunnioitettava.	Osapuolten yhteiset neuvottelut, ydinasevaltojen on osallistuttavat alusta lähtien.
Ulotettava kaikkeen ydinteknologian käyttöön ja muihin sopimuksen määrittämiin toimiin.	"Turvallisuusliittoon kuulumista ei pidetä esteenä".	Maa-alue vyöhykkeestä itään ja etelään sekä merialue siitä länteen ja pohjoiseen.		Kysymystä on läheslyttävä alueellisesti.
Riittävä valvonta.	Taattava kaikkien osanottajien turvallisuusedut, tasapaino säilytettävä.			Aloite vyöhykevaltioilta.
Oltava tehokasta.	Sotilaalliseen tasapainoon ei saa puuttua.	Harjoitettava pidättyvyyttä... vyöhykkeen vieressä sijaitsevilla alueilla.		Vyöhykevaltioiden aloite, ehdotus liitettävä laajempiin turvallisuus- ja asevalvontapönnisteluihin.
Oltava riittävä.	Tasapainon periaatetta ei saa rikkoa.			Aloitteen tultava vyöhykemailta, voidaan toteuttaa vain osana yleis-Eurooppalaisia järjestelyjä.
Tehokas valvonta.	Ei saa häiritä tärkeiksi katsottuja turvallisuusjärjestelyjä.		Merenkulun vapaus, kansainvälisen ilmatilan vapaus sekä oikeus viattomaan kauttakulkuun ja sen myöntämiseen on säilytettävä mukaanlukien satamassa käynnit ja ylilennot.	Aloite vyöhykevaltioilta, sopimukset lähinnä vyöhykevaltioiden keskeisiä.
Tiukka valvonta, IAEA:n käyttö.	Jäsenyys ei oikeuta mihinkään poikkeuksiin vyöhykevaltoissa.	Vyöhykesopimus ei voi ulottaa ydinaseettomuuden statusta vyöhykkeen ulkopuolisen valtion alueelle eikä aavalle merelle.	Merenkulun vapaus aavalla merellä ja kansainväliseen liikenteeseen käytettävissä salmissa = nämä alueet eivät voi kuulua vyöhykkeeseen. Varsinaisella vyöhykealueella ei voida sallia kauttakulkua eikä satamissa käyntiä.	Ydinasevallan osallistuttava neuvotteluihin. Kunkin alueen ongelmat ratkaistava erillisinä.

POHJOLAN ALUEELLA KRIISIAIKANA KÄYTET-
TÄVISSÄ OLEVAT KANSALLISET JOUKOT

LIITE 4

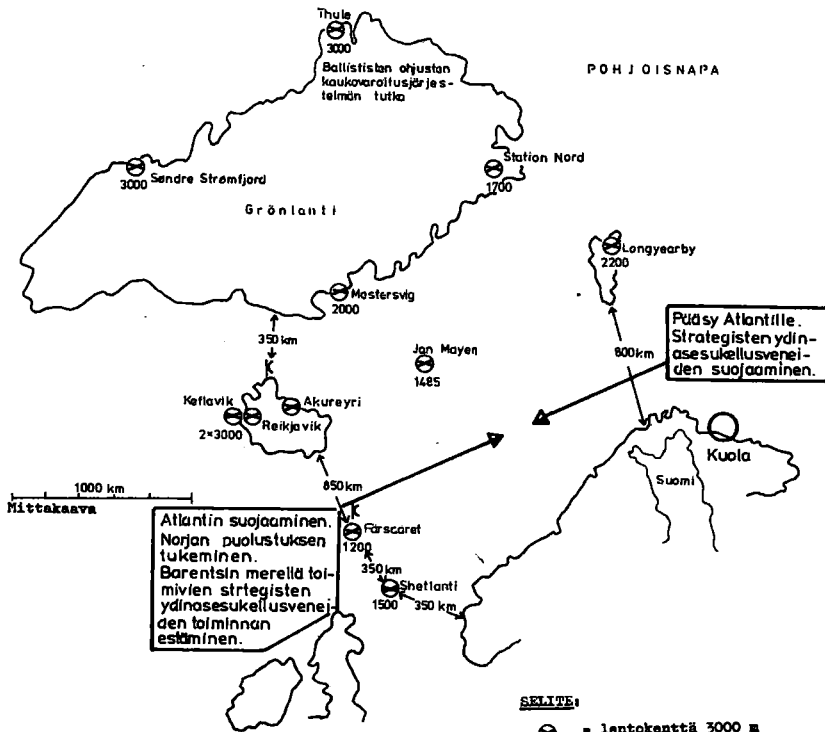
RA-joukot ovat käytettävissä lähes välittömästi
SA-joukot lkp:n jälkeen useiden vuorokausien kuluessa

Lähde: The Military Balance 1976/77
Militära fakta 1976/1977, s 23-24

LIITE 5

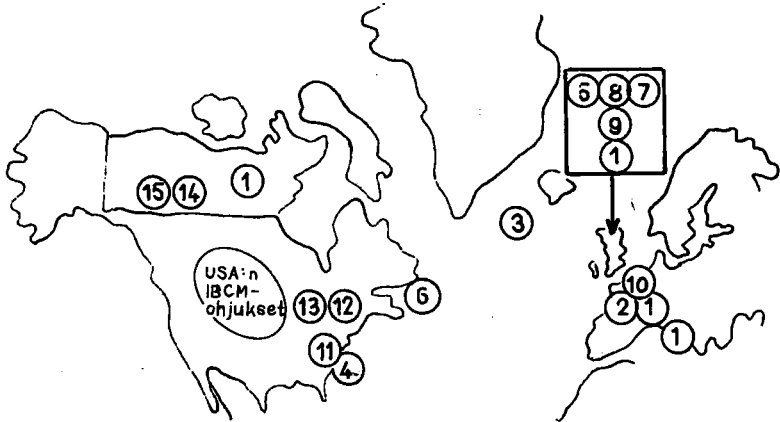
NORJAN MEREN STRATEGINEN ASEMA

Lähteet: Sjaastad A, Skogan J, s 28-34
NATO Facts and Figures, s 220

KOONNOS NORJAN JA/TAI TANSKAN PUOLUSTUKSEEN KÄYTETTÄ-
VISSÄ OLEVISTA NATO-MAIDEN JOUKOISTA JA NIILLÄ OLEVISTA
YDINASEEN KÄYTTÖÖN SOVELTUVISTA ASEJÄRJESTELMISTÄ

(Huom: vain osaa näistä voidaan käyttää kerrallaan)

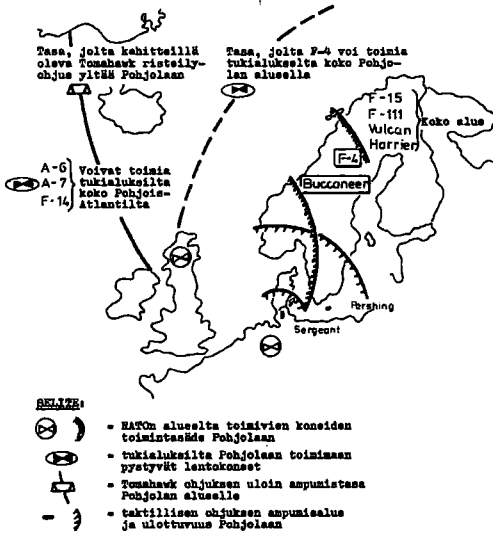
① AMF-valmius-osasto	⑨ Englantilaisia ilmavoimien yksiköitä
② SACEUR'lle osoitettuja RAF:n yksiköitä	⑩ Hollantilainen merijalkaväki-osasto
③ Pysyvä monikansallinen laivasto-osasto Pohjois-Atlantilla	⑪ Amerikkalainen maihinnousu-osasto
④ ACLANT'in alainen sukellusveneosaston johtoporras	⑫ Amerikkalaisia ilmavoimien yksiköitä
⑤ Itä-Atlantin alueen johtoporras	⑬ Amerikkalaisia maavoimien yksiköitä
⑥ Atlantin iskuvoiman johtoporras	⑭ Kanadalainen ilma/merikuljetteinen prikaati
⑦ Englantilainen maihinnousuosasto	⑮ Kanadalaisia ilmavoimien yksiköitä
⑧ Englantilainen maahanlaskuprikaati	

Yhdysvaltain ja NATO:n käytössä Euroopassa olevat taktiset ydinaseet

Asetyyppi	Lähetysalustojen (vast) määrä	Taistelukärkien lukumäärä kpl
Ydinmiinat		300
Kenttätykistö M-109 155 mm ja M-110 203 mm	1 010	3 030
Honest John- ja Sergeant- tykistöohjukset	175	175
Pershing-ohjus	108	324
Taktiset ilmavoimat F-4 ja F-111	316	1 020
Muut ilmavoimat	612	1 124
Ilmatorjuntaohjukset	720	720
Sukellusveneentorjuntalentokoneet (maalta toimivat)	380	380
Yhteensä	3 621	7 173

LÄHDE: Miettinen J K 1977, s 34

ARVIO NATO-MAIDEN YDINASEEN KÄYTTÖÖN SOVELTUVIDUSTA ASEJÄRJESTELMISTÄ, JOITA VOIDAAN KÄYTTÄÄ POHJOLAN ALUEELLE KRIISIN ALKUVAIHEESSA

Asejärjestelmä	Toiminta-alue km (noin)	Ydinase
Maalta toimivat koneet:		
F-111	5 100	ohjus/pommi
F-15	4 600	-"
Vulcan	3 700	-"
Harrier	3 100	-"
F-4	1 600	-"
Buccaneer	1 000	-"
F-105	1 000	-"
Tukialueelta toimivat koneet:		
A-6	4 400	-"
A-7	4 600	-"
F-14	7	-"
F-4	1 000	-"
Sukellusvenästä ammuttavat ohjukset:		
Polaris	4 600	3 x 200 KT
Poseidon C-3	4 600	14 x 50 KT
(Tomahawk)	(2 000+)	(KT)
Maalta ammuttavat ohjukset:		
Honest John	50	KT
Sergeant	140	KT
Lance	120	KT
Pershing	640	60-400 KT

Mittakaava: 1: 20 000 000

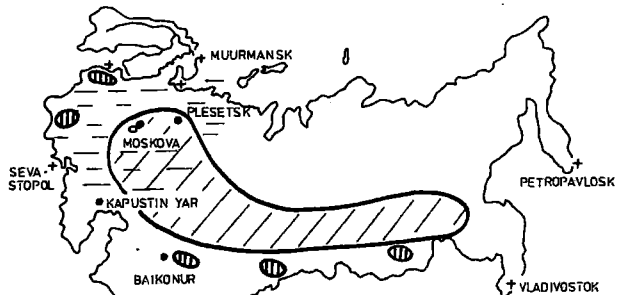
200 600 1000 km

NEUVOSTOLIITON STRATEGISET YDINASEET

LIITE 9

STRATEGISTEN YDINASEIDEN TAI LAUKKAJILT (kesk/1976)

Lähde	Lukumäärä
The Military Balance 1)	3250 kpl
Sipri Yearbook	3353 "
United states/Soviet Military Balance 10)	3442 "

SELITE:

- ICBM-ohjusten arvioitu sijoitusalue²⁾
- I/MIRV-ohjusten arvioitu sijoitusalue²⁾
- tärkeä laivastotukikohta
- avaruuskoasema
- strategisten ilmavoimien sijoitusalue (75 % strategisista ilmavoimista)

Lähteet:

- 1) The Military Balance 1976/77
- 2) Sipri Yearbook 1976, s 104-105
- 3) The Military Balance
- 4) Sipri Yearbook 1976
- 5) Ulsamer D, s 37, osoittaa näiden lukumäärän kasvavan
- 6) ensimmäinen MIRV-koesamunta jouluk 1976; Robinson C, s 14
- 7) Schulz-Torgo U, s 392-393
- 8) kuljetuskoneiden lukumäärän perusteella tehty arvio
- 9) Jane's All the World's Aircraft 1976-77, s 66A
- 10) United states/Soviet Military Balance, s 22

Asento-laite	Käyttö-otteen-otte	Pantama	Taistelu-kärke	Lukumäärä		Huom
				Mili-tary, Bal	Sipri ⁴⁾	

ICMB

IS-7	1961	10 000	5 MT	140	90	
IS-8	1963	10 000	5 MT	19	19	
SS-9	1965	12 000	16-25 MT/MRV	252	213	
SS-11	1966	10 000	3x0,5 KT MRV	900	870	
SS-13	1968	8 000+	1 MT	60	60	(Fleetskissä)
SS-17	1975	10 000+	4xKT MIRV	20	20	(v:n 1977 alussa n 40 kpl ⁵⁾)
SS-18	1975	10 000+	8xMT MIRV	36	75	(v:n 1977 alussa yli 50 kpl ⁵⁾)
SS-19	1975	10 000	6xKT MIRV	100	100	(v:n 1977 alussa n 140 kpl ⁵⁾)

1527 1507 sis kaik i SS-17 ja SS-18 ohjukset)

SLEN

SSN-4	1961	650	MT	27		9 Golf ä 3 ja 1 Zulu ä 2 ⁷⁾
SSN-5	1964	1 300	MT	54		11 Golf II ä 3 ja 7 Hotel ä 3 ⁷⁾
SSN-6	1969	3 000	MT MRV	544		54 Yankee ä 16 ⁷⁾
SSN-8	1972	8 000-10 000	1-1,5 MT MIRV ⁶⁾	220		13 Delta I ä 12 ja 4 Delta II ä 16 ⁷⁾
(SSN-3)	1962	850	KT	312 ^{a)}		sukellusveneissä ja pinta-aluksissa

845

a) alusmaaleja vastaan

ALCN+ALN:

AS-3	1961	850	KT	?	100	Tu-20 ä 1
AS-4	1962	900	KT	800		Tu-22 ä 1
AS-5						Tu-16 ä 2
AS-6 ⁹⁾						Tu-26 (Backfire) ä 2

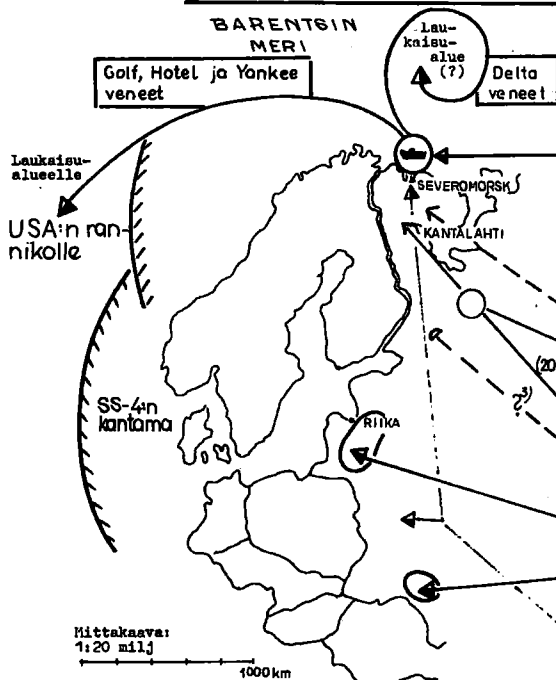
STRATEGISET LAUKKAJILT 9)

Kya-4	1955	n 9500	2 ydinpommia	35		
Tu-16	1954	n 3000	2 AS-5	750		
Tu-20(95)	1956	n 12000	2 ydinpommia/ 1 AS-3	100		
Tu-22	1963	n 2000	1 AS-4	230		
Tu-26	1975	n 5400	2 AS-6	60		
Pa ja MG koneet				2500		

Huom: Lähteiden välillä runsaasti pieniä eroavaisuuksia

POHJOLAN LÄHIALUEELLA OLEVAT NEUVOSTOLIITTOLAISET STRATEGISET OHJUSJÄRJESTELMÄT LIITE 10

06

.....
 Sukellusveneestä ammuttavat strategiset ohjukset¹⁾
 .....

Nimi	Määrä	Ohjus (kpl)			Kantama km	
		Nimi	Määrä kpl /vene	Yht		
Zulu V	1	SLN-4	2	2	650	1 MT ?
Golf I	5	SSN-4	3	15	650	-"
Golf II	6	SLN-13	3	18	3000 ⁵⁾	KT/MIRV ⁵⁾
Hotel II	4	SSN-5	3	12	1300	1 MT ?
Hotel III	1	SSN-8	6	6	7800	
Yankee	22	SLN-6	16	352	3000	1-2 MT
Delta I	1	SSN-8	12	108	7800	
Delta II	3	SLN-8	16	48	7800	
Yhteensä	51			561		

.....
 Muut mannterän väliset ohjukset
 .....

"Kuolan alueella on mahdollisesti mannterän välisiä ohjuksia"²⁾
 Pleseetkin alueella on 60 kpl SS-13 ICBM ohjuksia⁴⁾

.....
 Keskipitkän- ja keskimatkan ohjukset (näitä ei ole yleensä laskettu strategisiksi aseiksi)
 .....

Ohjus	Mäj voima	Kantama km	
SS-4 SANDAL	konv/1 MT	1.750	} Pääosa yhteensä n 600 ohjuksista on lähellä Neuvostoliiton länsirajoja
SS-5 SKEAN	1 MT	3.200	

.....
 Strategiset ilmavoimat
 .....

Neuvostoliiton Ilnsiosissa toimii yli 500 strategisten ilmavoimien 785 koneesta. Kuolan alueella on näiden koneiden käyttöön soveltuvia tukikohtia. Csa koneista voi kuljettaa ydinkärjellä varustettuja ilmasta maahan-ohjuksia ja ydinpommeja.

Lähteet:

The Military Balance 1976/77

1) Schuls-Forge U, s 265-266

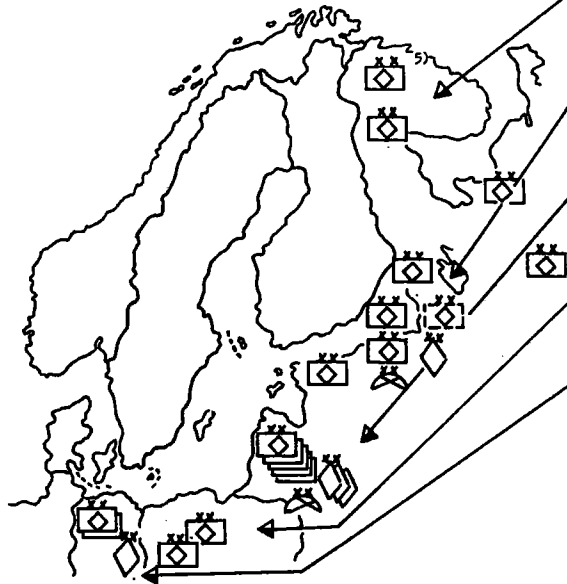
2) Sternlöf S, s 6 ja 16

3) Holst JJ 1967 I, s 253

4) Soviet War Machine, s 212

5) Hewish M, World Missiles, Flight International nro 3507/1976, s 1442-1452

ARVIO POHJOLAN LÄHIALUEELLA OLEVISTA NEUVOSTO-LIITTOLAISISTA MAAVOIMIEN JOUKOISTA JA NIIDEN KÄYTETTÄVISSÄ OLEVISTA TAKTILLISISTA YDINASEISTA

- Lähteet: 1) Wagner H, Quick nro 5/1976
 2) Wiener F 1974 I, s 63
 3) Luvut on arvioitu Wiener F 1974 I mukaisten organisaatioiden perusteella
 4) Niittinen JK 1977, s 37
 5) Holst JJ 1973, s 31 mukaan molemmat Kuolan alueella olevat divisioonat on harjoitettu kauppa-aluein suoritettaviin merikuljetuksiin

Alue	Divisioonatase		Armeijataso		Rintamataso		Ohjuksia Yhteensä kpl
	Joukko	Frog ³⁾	Joukko ²⁾	Scud ³⁾	Joukko ²⁾	Scaleboard ³⁾ Scud	
Kuola	2 mtjvd ¹⁾	8	Ohjus- prikaati (?)	9			8 Frog rakettia 9 Scud (?)
Leningrad/ Karjala	5-6 mt- jvd 1 psd 1 mld	20-24 4 -	2 ohjus- prikaa- tia (?)	18	2 ohjus- prikaa- tia (?)	18	24-28 Frog rak 27 Scud ohj 9 Scaleboard ohjusta
Baltian sotilas- piiri	6 mtjvd ¹⁾ 3 psd 1 mld	24 12 -	2 ohjus- prikaa- tia (?)	18	2 ohjus- prikaa- tia (?)	18	36 Frog rakat 27 Scud ohj 9 Scaleboard ohjusta
Puola (pohj osa)	2 mtjvd ²⁾	8	(?)				8 Frog rakettia ? Scud ohjusta
DDR (vain 2. kaartin armeija)	2 mtjvd ²⁾ 1 psd	8 4	Ohjus- prikaati (?)	9	(?)		12 Frog rakat 9 Scud ohj ? Scaleboard ohjusta
Yhteensä		88-92		54		36	Yht n 180 kpl

Ominaisuuksia

Nimi	Kantama	Tet-kärki	Ruon
Frog 4/7 (raketti)	45-60 km	konv/ydin (KT)	Käytössä n 600 kpl ⁴⁾
Scud A/B (ohjus)	150-280 km	-"	
Scaleboard (ohjus)	700-800 "	ydin (KT)	Käytössä n 300 kpl ⁴⁾

LÄHTEET

1. Kirjallisuus

Andren, N

Power-Balance and Non-Alignment
A Perspective on Swedish Foreign Policy
Upsala, Almqvist & Wiksell, 1967

Atlantinliiton julistus 19. 6. 1974

Strategian ja turvallisuuspolitiikan asiakirjoja, julkaisusarja ja turvallisuuspolitiikan asiakirjoja, julkaisusarja 2 n:o 4, s 1—5
Helsinki, Sotatieteen laitos, 1975

Beretning fra Forsvarskommissionen
af 1969 (Beretning)

København, Statens trykningskontor, 1972

Björnberg, A

YK-käsikirja
Tapiola, Oy Weilin & Göös Ab, 1971

Bjøl, E & Haagerup, N & Kofoed-Hansen, O & Reske-Nielsen, E & Seidenfaaden, E (Bjøl ym)

Danmark og NATO
København, Gyldendalske Boghandel, 1968

Brezhnev, L I

Neuvostoliiton kommunistisen puolueen keskuskomitean toimintaselostus XIII edustajakokoukselle
Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Yhteistyö, 1966

Brezhnev, L I

Keskuskomitean toimintaselostus Neuvostoliiton kommunistisen puolueen 24. edustajakokoukselle
Helsinki, Kirjapaino Kursiivi Oy, 1971

Brezhnev, L I

Neuvostoliiton Kommunistisen Puolueen keskuskomitean toimintaselostus ja puolueen tulevat tehtävät sisä- ja ulkopoliitiikan alalla
Helsinki, APN, 1976

Broms, B

Nuclear-Free Zone in Northern Europe Scandinavian Studies in Law 1975
Stockholm, Institute for Scandinavian Law, 1975, s 39—57

Brown, N

European Security 1972—1980
London, Royal United Services Institute for Defence Studies, 1972

Castren, E

Suomen kansainvälinen oikeus
Porvoo, Werner Söderström Oy, 1959

Defence Yearbook 1976/77

London, Colchester and Beccles, The Royal United Services Institute for
Defence Studies, 1976

Dokumentation zur Abrüchtung und sicherheit, Band VIII: 1970

Bonn — Wien — Zürich, Siegler & Co, 1971

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssi

Päätösasiakirja (ETYK-päätösasiakirja)
Helsinki, Ulkoasiainministeriö, 1975

Gesichte der sowjetschen Aussenpolitik 1945—1970

II osa

Berlin, Staatsverlag der deutschen demokratischen
Republik 1971

Golosubov, Ju

Skandinavija: Evropejskaja bezopasnost
Moskva, Izdatelstvo Mezdunarodnye otnosenija, 1971

Gretschko, A A

Die Streitkräfte des Sowjetstaates
Berlin, Militärverlag der Deutschen
Demokratischen Republik, 1975

Haagerup, N

Danmarks Sikkerhedspolitik
(Serien: Forsvaret i samfundet)
København, Forsvarskommandoen, 1973

Holst, J J

Norges sikkerhetspolitiske situasjon — en småstat i sentrumsposisjon
Forsvaret og samfunnet
Drammen, Oslo Militære samfund, 1975, s 13—19

Holst, J J

Five Roads to Nordic Security
Oslo, Universitets forlaget, 1973

Holst, J J

Norsk sikkerhetspolitikk i strategisk perspektiv
Bind I: Analyse (Holst J J 1967 I)
Bind II: Dokumentasjon (Holst J J 1967 II)
Flekkefjord, Norsk Utenrikspolitisk Institut, 1967

- Innstilling fra forsvarskomiteén nr 153
(1972—73), Norges strategiske stilling
Norsk utenrikspolitisk årbok 1973, s 193
Oslo, Norsk Utenrikspolitisk Institut, ilman painovuotta
- Jane's All the World's Aircraft 1976—77
London, Jane's Yearbooks, ilman painovuotta
- Jane's Fighting Ships 1976—77
London, Jane's Yearbooks, ilman painovuotta
- Kokonaistutkimus ydinaseettomista vyöhykkeistä.
Aseidenriisuntakomitean konferenssin (CCD) erityisraportti, YK:n yleis-
kokouksen päätöslauselma sekä Suomen hallituksen kannanotto (koko-
naistutkimus)
Helsinki, Ulkoministeriö, 1976
- Korhonen, K
Ydinaseettomat vyöhykkeet maailman politiikassa (Korhonen K 1966)
Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Tammi, 1966
- Marwah, O, Schulz, A (ed)
Nuclear Proliferation and the Near-Nuclear Countries
Cambridge, Mass, Ballinger Publishing Company, 1975
- Militær Balansen 1976/1977
Styrkeforholdet i Nord-Europa
Oslo, Norges Atlantshavskomite, 1976, s 71—75
- The Military Balance 1976—1977
London, The International Institute for Strategic Studies, 1976
- Militära Fakta 1976—77
Tukholma, Försvarstabens informations avdelning, 1976
- Myrdal, A
Spelet om nedrustningen
Stockholm, Ronzo Boktryckeri AB, 1976
- NATO-Facts and Figures
Brussels, NATO information service, 1971
- NATO-Handbook
Brussels, NATO Information service, 1968
- Norway The country and its Defence
Sarpsborg, The Royal Norwegian Ministry of Defence Press and Informa-
tion Service, 1972
- Parlamentaarisen puolustuskomitean mietintö II (PKK II)
Helsinki, Valtion painatuskeskus, 1976

Petersen, N

Danish Security Policy in the Seventies.

Continuity or Change?

Five Roads to Nordic Security

Oslo — Bergen — Tromsø, Universitetsforlaget, 1973

Problemer omkring dansk sikkerhedspolitik

En redegørelse fra det sagkyndige udvalg under regeringudvalget vedrørende Danmarks sikkerhedspolitik

København, Regeringsudvalget vedrørende

Danmarks sikkerhedspolitik, 1970

Rosenbaum, H J

Nuclear Proliferation and the Near-Nuclear Countries, ed by Marwah and Schulz, s 255—277

Cambridge, Mass, Ballinger Publishing Company, 1975

Sandegren, K

Om norsk sikkerhet

Flekkefjord, den norske atlantehavskomité, ilman painovuotta

Schulz — Torge, U

Die sowjetische Kriegsmarine I—II

Bonn, Wehr & Wissen Verlagsgesellschaft

mbH, 1976

von Senger und Etterlin, F M

Taschenbuch der Panzer 1976

München, J F Lehmanns Verlag, 1976

Sjaastad, A, Skogan, J

Politikk og sikkerhet i norskehavsområdet (Sjaastad, A 1975 I)

Om de enkelte land og våra felles problemer

Oslo, Reiers Forlag, 1975

Sjaastad, A C, Skogan, J K

The Strategic Environment of the North Atlantic Perspectives at the Littoral States (Sjaastad, A 1975 II)

NUPI-NOTAT, 109, November 1975

Sipri Yearbook 1976

World Armaments and Disarmament

Upsala, Stockholm International Peace

Research Institute, 1976

Sokolovski, V D

Voennaja strategija

Moskva, Voennoe izdatel'stvo ministerstva oborony SSSR, 1963

- Sopimussarja 19—20/1947 (SopS 19—20/1947)
 Pariisin rauhansopimus
- Sopimussarja 17/1948 (SopS 17/1948)
 Sopimus ystävydestä, yhteistoiminnasta ja keskinäisestä avunannosta
 Suomen Tasavallan ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton välillä
- Sopimussarja 11/1970 (SopS 11/1970)
 Sopimus ydinaseiden leviämisen estämisestä 1. 7. 1968
- Sopimussarja 18/1972 (SopS 18/1972)
 Sopimus ydinaseiden ja muiden joukkotuhoojien merenpohjaan ja sen
 sisustaan asettamisen kieltämiseksi
- The Soviet War Machine
 An Encyclopedia of Russian Military Equipment and Strategy
 London, New York, Sydney, Toronto,
 The Hamlyn Publishing Group Limited, 1976
- Special Report of the Conference of the Committee on Disarmament (Special
 Report)
 General Assembly, off rec:
 XXX session supplement No 27 A
 New York, United Nation, 1976
- Statens offentliga utredningar 1976: 5
 Säkerhetspolitik och totalförsvar.
 Betänkande av 1974 års försvarsutredning (SOU 1976: 5)
 Stockholm, Försvarsdepartementet, 1976
- Suomen hallituksen kannanotto kokonaistutkimukseen ydinaseettomista vyö-
 hykkeistä
 Kokonaistutkimus ydinaseettomista vyöhykkeistä, s 92—97
 Helsinki, Ulkoministeriö, 1976
- Swarztrauber, S
 The Three-Mile Limit of Territorial seas Annapolis, Naval Institute Press,
 1972
- Särkiö, H, Hägglund, G
 Mitä tapahtuu jos . . .
 Helsinki, Kirjayhtymä, 1975
- Understanding Soviet Naval Developments
 Background Material for Addressing Soviet Naval Developments to U.S.
 Naval Personnel
 Washington, D.C., Office of the Chief of Naval Operations Department
 of the Navy, 1975

- United Nations (UN A/31/189)
 Document A/31/189 XXX (UN Doc A/21/189)
 Comprehensive Study of the Question of Nuclear weapon Free Zones in all
 its Aspects
 Report of Secretary-General
- The United Nations
 Document A/4892/XVI/1961 (UN Doc A/4892/XVI)
- The United Nations and Disarmament 1945—1970
 (The United Nations)
 New York, United Nations Publication, 1970
- United States/Soviet Military Balance
 A Study by the Library of Congress
 Washington, US Government Printing Office, 1976
- Wagner, U
 Finnlands Neutralitet
 Hamburg, Verlag Christoph von der Ropp, 1974
- Wiener, F
 Die Armeen der Warschauer — Pakt — Staaten (I)
 München, J F Lehmanns Verlag, 1974
- Wiener, F
 Die Armeen der NATO-Staaten (Wiener 1974 II)
 München, J F Lehmanns Verlag, 1974
- ÖB 65
 Utredning om det militära förvarets fortsätta utveckling
 Stockholm, Försvarsstabets, 1965
- ÖB 71
 Perspektivplan för det militära försvaret 1972—1987
 Ilman painopaikkaa, Militärstabens tryckeri 1971
- ÖB 1976
 Militärpolitik och stridkrafter
 Stockholm, Försvarsstabens Informations

2. Lehdistölähteet

- Apunen, O
 Ydinaseettoman Pohjolan takuuongelma
 Ulkopoliittika n:o 1/1975, s 29—44

Aviation Week & Space Technology**USSR Military and Civil Aircraft,****USSR Missiles****N:o 11/1976, s 90—91****Berg, J****I Fokus Omega — Loran****Norges Forsvar n:o 3/1976, s 79****Dagens Nyheter****18. 10. 1975****Einarsson, H****Islands sikkerhetspolitikk****Internasjonal Politikk n:o 1/1976, s 59—70****Eleson, P****The Undersea Challenge****National Defence n:o 340/1977, s 274—276****Erickson, J****The Northern Theater: Soviet Capabilities and Concepts****Strategic Review n:o 3/1976, s 67—82****Grinin, P****Pohjois-Euroopan ydinasettomuuden puolesta****Tass'in uutispalvelun julkaisema kirjoitus 6. 2. 1976****Haakerup, N****Danish Defence Policy****RUSI, n:o 2/1975, s 24—28****Helsingin Sanomat****21. 3. 1964****25. 11. 1976****6. 3. 1977****Hewish, M****World Missiles****Flight International, n:o 3507, 1976, s 1418—1457****International Affairs****N:o 8/1963****Kauppalehti****7. 5. 1975****Keesing's Contemporary Archives 27. 2. 1976 (Keesing's)****Kekkonen, U K****Pohjoismaista ydinaseton vyöhyke****Puhe 28. 5. 1963 Helsingissä****Ulkopolitiikka n:o 1/1975, s 85—87**

- King-Harman, A L**
 Military Balance in the North
 NATO-Review, n:o 4/1976, s 7—12
- Korhonen, K**
 Intian ja Israelin pommit pelottavat — ydinaseeton Pohjola ymmärretään
 Suomen Kuvalehti, n:o 5/1975, s 18—20
- Korhonen, K**
 Ydinaseettomat vyöhykkeet — realismia vai haihattelua
 Helsingin reservin sanomat 12. 2. 1976, s 1 ja 8
- Kuznetsov, V**
 Ydinaseettoman Pohjolan suunnitelma
 Helsingin Sanomat, 19. 1. 1976
- Levin, V**
 Tärkeä ja hyödyllinen aloite
 Ulkopolitiikka n:o 1/1975, s 45—48
- Mezdunarodnaja Zhizn**
 N:o 11/1974
- Miettinen, J K**
 Merelliset ydinasejärjestelmät (Miettinen, J K 1975 I)
 Suomi merellä 1975, s 33—48
 Loimaa, Meriupseeriyhdistys, 1975
- Miettinen, J K**
 Ydinaseet ja Pohjolan turvallisuus
 (Miettinen, J K, 1975 II)
 Ulkopolitiikka n:o 1/1975, s 21—28
- Miettinen, J K**
 Tactical Nuclear Weapons in Europe and Trends in their Development
 Bulletin of Peace Proposals n:o 1/1977, s 32—46, eripainos
- Moulton, J L**
 Northern Flank
 Navy International, may/1977, s 5—6
- Mumford, J**
 Problems of Nuclear Free Zones — The Nordic Example
 Military Review n:o 3/1976, s 3—10
- Mumford, J**
 Ydinaseettomien vyöhykkeiden ongelmia — Pohjolan esimerkki
 Ulkopolitiikka n:o 3/1976, s 43—48
- Möttölä, K**
 Sopimus ydinaseiden leviämisen estämisestä
 Ulkopolitiikka, n:o 1/1975, s 62—70

Maanpuolustuskorkeakoulu
Kurssikirjasto

NATO-Brief

N:o 6/1976, s 11

Norges Forsvar

N:o 10/1976, s 309—311

Pabsch, W

Security and Arms Control

A View from NATO

NATO Review Feb 1976, s 8—12

Polmar, N

Soviet Naval Aviation

Airforce Magazine n:o 3/1976, s 69—75

Prawitz, J

Svensk försvarspolitik 1976

Ulkopolitiikka, n:o 1/1976, s 10—17

Resolution 3472 (XXX)

Comprehensive Study of the Question of Nuclearweapon — free zones in all its Aspects

B. Declaration on definitions

Bulletin of Peace Proposals, n:o 2/1976, s 141—142

Robinson, C A jr

Soviet Hiding Submarine Work

Aviation Week & Space Technology n:o 19/1974, s 14—16

Ruehl, L

Iceland's vital value to Nato strategy

The German Tribune, 7. 3. 1976, s 1

Shalovalov, S

Vzgljady komandovanija USA in NATO na vedenie protivolodotsnoi voiny

Morskoi Sbornik n:o 11/1976, s 85—91

Sharp, J

The Northern Flank (Sharp, J, 1976 I)

Rusi, n:o 4/1976, s 10—16

Sharp, J

Problems concerning the Defence of the Northern European region (Sharp, J, 1976 II)

Norsk Militaert Tidskrift n:o 1/1976, s 3—8

Sidorov, P

Foundations of the Soviet Military Doctrine

Soviet Military Review, n:o 9/1972, s 14—15

Soldat und Technik

N:o 5/1976

Die sowjetische Raketenbatterie Frog-7

Stiernlöf, S

Nordkalotten — nytt spänningscentrum

Försvar i nutid n:o 6/1973

Stockholm, Centralförbundet Folk och Försvar, 1973

Suomenmaa

8. 5. 1975

Uutinen pääministeri Sorsan lausunnosta

Symington, S

Ydinasevalvonnan tehtävät

Ulkopolitiikka n:o 1/1975, s 11—17

Thunborg, A

Kärnvapen och Norden i dag — en svensk kommentar

Ulkopolitiikka n:o 1/1975, s 55—61

Ulkoministeriö

Lehdistökatsaus ulkomaiden lehdistössä julkaistuista Suomea koskevista uutisista v 1974—1976

Ulkopolitiikka n:o 1/1975

Katsauksia

Ulsamer, D

The USSR's Military Shadow is Lengthening

Airforce Magazine, n:o 3/1977, s 36—46

Uusi Suomi

2. 2. 1975

Wagner, H

Der geheime Aufmarsch der Russen

Qvick n:o 5/1976

Vilov, V

Ydinaseettomat vyöhykkeet rauhan tekijänä

Pravda, 10. 2. 1977

3. Julkaisemattomat lähteet

Ulkoministeriön muistio 11. 10. 1976

Tutkimus ydinaseettomista vyöhykkeistä, vastaukset YK:n pääsihteerin lausuntopyyntöön (UM muistio)

4. Muut lähteet

Moskovan huippukokous 22.—30. 5. 1972

Yhdysvaltain ja Neuvostoliiton sopimustekstit

Yhdysvaltain tiedotustoimisto, ilman painopaikkaa ja painovuotta

Norsk — sovjetisk kommunike 26. mars 1974

Statminister Trygve Brattelis offisielle besök i Sovjetunionen, 18—25. mars 1974

Suomalais—neuvostoliittolainen tiedonanto SNTL:n ministerineuvoston Puheenjohtaja A N Kosyginin ystävyysvierailusta Suomeen 22.—26. maaliskuuta 1977

Suomen televisio

Presidentti Kekkonen haastattelu

6. 4. 1975

Suomen televisio

Norjan ulkoministeri Frydenlundin haastattelu 21. 3. 1976

Suomen televisio

Puhemies Hansenin haastattelu Norjan turvallisuuspoliittisesta asemasta 29. 12. 1976

5. Haastattelut

Kaisalo, J, kommodori, 15. 7. 1977

Korhonen, K, Professori, 21. 6. 1977

Laamanen, P, Eversti, 28. 2. 1977

Miettinen, Jorma K, Professori, 4. 3. 1977